

ქსენოფსი

სოციალდემოკრატიული კოლმობისპირი, მკონომიური და ლიტერატურული ჟურნალი.

კვირა, 13 მარტი 1927 წ.

რედაქცია და კანტორა რუსთაველის პროსპექტი, № 22, ოთახი 20. ტელ. № 23-87
ლ.ა. ყველ დღე, გარდა კვირა-უკმისა, დღის 9-1 საათამდე.

№ 8

ჟურნალის შინაარსი

28 თებერვალი, 1917 წ.—12 მარტი, 1927 წ.—მეთაური; თებერვალი—ოქტომბერი—ალ. ზედაძე; ორიენტაციის საკითხები—ყარბი; პოლიტიკის გარეშე დგომა დაუსწავლობა—აკაკი ფინაია; გრომესის საკითხი და ს.დ. საქართველოში—წ. ჩახვაძე; ინგლისის იმპერიალისტების იერიშები—ა. ჩახვაძე; რა ხდება უტხოთში—ერმოყარბ ალაყაძე; რაინისგზების ცხოვრებიდან—ძველი მენაქნაძე; ასეთია ისტორიის ნებისყოფა—

ს. მხეტიაშვილი; მერე გამედიობა—გ.რ. ჭკუაძე; მკითხველის გამოხატვა—ი.გ. ფანაძე; ჩემი სიმღერა—ლექსები—ლ. დარჩია; საქართველოს ხაზის მოლოდინი—გორგი ლევიშვილი; შადვა რამიშვილის განცხადება; მასწ. ვლ. არგშიძის განცხადება; დოა ბლოა შოქოს განცხადება; იდის სიმღერა—(ესკიზი)—როდონ ქორქია; პროფ. ს. გოგტიძის ხსოვნა—გ.რ. მა-ნო; წერილები პროვინციდან.

28 თებერვალი, 1917 წ.—12 მარტი, 1927 წ.

დღეს სრულდება ათი წელიწადი მის შემდეგ, რაც ხალხს თავიდან მიიშორა საზოგადოებრივი, რომელიც საუკუნეთა განმავლობაში ტანჯავდა და სისხლს სწავდა მას. ეს კომპირი თვითმპყრობლობა იყო. 1917 წ. 12 მარტი—ძველი სტილი 28 თებერვალს, — რევოლუციონერი ხალხს აიძულა იმპერატორი ნიკოლოზ II საიფეო ტახტზე საუკუნით უარი ეთქვა. ამ დღეს მოაწერა მან ხელი როგორც თავისი, ისე თავისი პირდაპირი მემკვიდრის სახელი ტახტიდან გადადგომის აქტს. ამ დღიდან იწყება რეალიზაცია იმ ტრიანოური ბრძოლის, რომელსაც საუკუნეთა განმავლობაში აწარმოებდა ხალხის საუკეთესო ნაწილი თვითმპყრობლობის წინააღმდეგ. სრული ათი წელიწადი გავიდა ამ ბედნიერი დღიდან და, ვფიქრობთ, უდრავს არ იქნება სეროზულად ჩაუკვირდეთ და დავაფასოთ ამ დიდი აქტის მნიშვნელობა.

რევოლუციო რეალიზაციის ფენომენსა ჰგავს. მიწისძვრა ანგრებს დღამაშის ზედა პირს, ამდაგვან მის ზედა ფენებს, ამბოლებს ქვედა ფენებს, ანგრებს მთებს, იქ სადაც მშლი იყო, აჩენს წყლებს და სხვა. ასევე ახდენს რევოლუციო საზოგადოების ცხოვრებაში; ის ამხობს საზოგადოების ზედა ფენებს და მის ალაგს ამოყავს ქვედა ფენები, ათიშევს ძალა - უფლებას გაბატონებულ კლასებს და ანიჭებს მას ახალს, გუშინ ყოველ უფლებს აყრილ სოციალურ კლასებს. ეს არის რევოლუციის აუცილებელი და დამახასიათებელი თვისება. უმისით რევოლუციო არ არის სრული, მას რაღაც აკლია.

უფ ეს ასეა, თებერვლის რევოლუციო, მიუხედავად მისი უდიდესი ისტორიული მნიშვნელობისა, არ შეიძლება მივიღოთ ტაბოურ რევოლუციო.

რა მოხდა 1917 წლის 28 თებერვალს? ამ დღეს დაეცა თვითმპყრობელი მთელი, რომელიც დაარსებული იყო რუსეთის არისტოკრატისა, სამღვდელთა და ბურჟუაზიაზე. მაგრამ ამ გარემოებას სულაც არ გამოუწვევია

ამ გაბატონებელი კლასების დღეუბა, მას არ მოყოლია ისტორიის ზედა პირზე ახალი კლასების გამარბა, მას არ წაართმევია სასულწმიფო ძალა - უფლება გაბატონებული კლასებისათვის და არ მიუნიჭებია იგი რევოლუციონერი ხალხისთვის.

აქ მოხდა მხოლოდ ის ფანაქი, რომ იტყვიან:— „მოკვდა მეფე, გაუმარჯოს მეფეს!“

მოკვდა მეფე, მაგრამ დარჩა ის კლასი, რომელსაც ის ეყრდნობოდა; ხალხს ტახტიდან ჩამოაგდო მეფე, მაგრამ მისი მაგიერობა, მისი საქმის გაგრძელება იქნა იმავე გაბატონებულმა კლასმა. ერთი ნიკოლოზის ნაცვლად პირველი დღიდანვე ჩვენ მოგვევლინე იმავე არისტოკრატისა და ბურჟუაზიის ათეული წარმომადგენლები, რომლებმაც ტახტიდან გადადებული მეფისაგან მიიღეს სახელმწიფო ძალა - უფლება და მისი საქმის განხორციელება შეუდგეს; მოინდომეს ხალხის ხარჯზე და ხალხის სისხლით ეწარმოებია იმპერიალისტიკო ომი, რომელიც მიმართული იყო მათი საკუთარი კლასობრივი ინტერესების დასაცავად და იმავე დროს სრულად ეწინააღმდეგებოდა ხალხის ინტერესებს. კიდევ მერე: ბურჟუაზია ნიკოლოზის მიერ დატყვევებული საშეუბო ტახტს თავაზობს მიიღოს რომანოვს, ემუდარება მას; ვაბედ, იმეფე, ქვეყანა ანარქია და განადგურებისაგან დაცვალი.

ამ რთავს, ჩვენ ვხედავთ, რომ თებერვლის რევოლუციის შემდეგ ქვეყნის მართვა - გამეგობა, მისი ცხოვრების საჭე, რევოლუციის ობიექტის, იმავე ბურჟუაზიის ხელში რჩება. ხალხს უშავალოთა რევოლუციონერი თვითდადების ფასით დასაორენდა ტირანი, მაგრამ მან ვერ მიიღო ვერცხვითი რეალიზაციის ღირებულება. მისი სისხლით ნათესი კონახული მისმა შერიგებულმა კლასობრივმა მტრებმა, ბურჟუაზიამ მიიღო. ხალხს ისევ ერეკებინა ბრძოლის ველზე, ისევ ისე ტოვებენ მას კაპიტალისტების, მემამულეებისა და სამღვდლოების სრულს მიზანმაში.

თებერვლის რევოლუციის ხანაში რაღაც საკვირველს, ისტორიაში თითქმის უმაგალითო მოვლენას ვხედავთ: თავის მთავარადიანობას, იმპერატორის დამკარგველი, რევოლუციის დამფრთხილი ბურჟუაზია მალე აკრებს გონიერებას და სახელმწიფო ხელისუფლებას ეპარტობა. სამაგიეროდ ის პოლიტიკური პარტიები, რომლებიც ყოველთვის იყვნენ შუიერგებულ მტრებად თვითმპყრობელობას, მეფის ტახტთან ჩამოადგდნის შემდეგ, იფიჭებენ მთავის წარსულს, იფიჭებენ თავის უშაგვლითობ ბრძოლის მიზანს, უარს ამბობენ სახელმწიფო ძალა - უფლებების მიღებაზე და იმავე ბურჟუაზიას ეტყევიან: შენ აქისეგ ქვეყნის მართვა - გამეფება და ჩვენ მთელი ჩვენის ძალაღანი დავემარებითო.

ესეობა და მენსევიკებმა, რაკ მტერი დამარცხებული ნახეს, ბრძოლის გაგრძელებას ლობიობებდა არჩიეს, სამოქალაქო ომს ხაზოქალაქი ზავი არჩიეს. მის მაგივრად, რომ რევოლუციის მონაპირია — ხელისუფლებისთვის — მაგარი მოყვანილობის ხელი, მის მაგივრად რომ ხალხი შევიარაღებიათ, ან უფრო ვსთავი, უკვე შეიარაღებულ ხალხს დაყრნობოდი და მისი დიქტატურა გამოეცხადებიათ, იმათ ხალხის დაწყობება, რევოლუციის ტემპის შეწყვეტა მინდობიან. მათ ნაადრევად მიიჩნიეს პროლეტარიატის ბატონობა. იმათ **სახელმწიფო ძალა - უფლებების მიღება** პროლეტარიატის **საბოლოო, მონაგალ მიზანად** გამოაცხადეს და ისევე ბურჟუაზიას დაუბრუნეს იგი: ეს შენი უშაგვლობელი მიზანია, შენ უამისით არ ვიარებარ, ის ისევე შენ გემწყობო...

და თავის ასეთ უშაგვლით, ისტორიაში ჯერ არ ნახულ და არ გაგონილ საქციელს ეს პარტიები იმით ასაბუთებენ, რომ ეს რევოლუცია — ბურჟუაზიის რევოლუცია, მისთანადე მისი უშაგვლობელი მემკვიდრე ბურჟუაზია უნდა იქნეს, ჩვენ ეს სოციალისტები ვართ და ხელ-ახლა უნდა ვაფრთხობთ ბრძოლა ბურჟუაზიის წინააღმდეგ მანად, სანამ სოციალისტური რევოლუცია არ მოხდება. აი ასეთი რევოლუციის მემკვიდრები ჩვენ, სოციალისტები, ვინებით და სახელმწიფო ძალა-უფლებასაც ჩვენ მაშინ მივიღებთო...

რევოლუციით თავზარდაცემულმა ბურჟუაზიამ პირველად ვერც ვაფარეგებებულ პროლეტარიატის „იდეოლოგიის“ ასეთი ფილოსოფია. მილითეკვი ისტორიის

რისი პროდესობა და მან ჩინებულად იცოდა, რომ გამარჯვებული კლასი არასოდეს არ უთმობს თავის სისხლით მოწამვარ ხელისუფლებას თავის მოწინააღმდეგე კლასს. ბურჟუაზიის ლიდერები უკვირან ხალხს არიან, იმათ კარავთ იცოდენ, რომ „ლიდერების“. ასეთ უცნებ-ლემენობას გამარჯვებული პროლეტარიატი არ დაეთანხმებოდა და ამისთვის საჭიროთ დინახეს თვით შეიარაღებული პროლეტარიატის ომის ფორმენტზე დაბანდება, მისი იქ შეთხლება.

პროლეტარიატის „ლიდერების“ მთერ წელგამაგრებულ მილითეკვი ნოტი მიმართა მოკავშირეებს: — ნუ გეშინიათ, ხელისუფალი დღესაც ჩვენა ვართ, ვერმანიათან ომს განვაგრძობთ სრულ გამარჯვებამდეო...

აქედან აწყა, რომ თებერვლის რევოლუცია არ იყო ტიპური რევოლუცია. ასეთი რევოლუცია ოქტომბრის რევოლუცია გამოდგა. ოქტომბრის რევოლუციის ასახაობებს ყველა ის თვისებები, რომლებიც ჩვენ მივიღეთ რევოლუციის ნიშნობრივ თვისებები. ოქტომბრის რევოლუციამ მართლაც დასცა გამატყვევებელი სოციალური კლასები და მათ ალგას წინააღმდეგ დამხმებული კლასები; მან წაარგვა გამატყვევებელი კლასებს სახელმწიფო ძალა - უფლება და თვით ხალხს, პროლეტარიატს და გლეხკაცობას ხაზარა იგი.

კიდევ მეტი: ოქტომბრის რევოლუციამ ერთად დაკერიტ გადასტრა სოციალური კითხვები: მან მისცა მიწა გლეხებს, განათავისუფლა მუშა კაცობის კლასებიდან, გააუქმა კერძო საკუთრების ინსტიტუტი, განათავისუფლა ხალხი ეკლესიისა და კულტის მონობიდან. მან დაამყარა პროლეტარიატის დიქტატურა და მცველად მიუყენა იგი რევოლუციონერი ხალხის მონაპირას.

ოქტომბრის რევოლუცია არის სოციალისტური რევოლუცია, რომელმაც ერთად დაკერიტ ალგაა პრესიგან ქვეყნის არისტოკრატია მისი ყოველგვარი უპირატესობით; მან მოსპო ეკლესია, როგორც საღვთისებო ხალხის მონობის; მოსპო ბურჟუაზია... და მათ თან გააყოლა ის ოფისოვ სოციალისტური პარტიები, რომლებმაც უნდალტ რევოლუციის, რომელიც რევოლუციისა და სამოქალაქო ომს სამოქალაქო ზავი არჩიეს, რომლებმაც პროლეტარიატის სისხლის დახით მათ მოპოებელი სახელმწიფო ძალა - უფლება ბურჟუაზიის გადასცეს.

თ ე პ რ ვ ა ლ ი — ო ქ ტ ო მ ვ პ რ ი

რუსეთის მშრომელმა მასებმა ათი წლის წინათ რომანების ტახტი დალექეს და მის ნანგრევებზე დემოკრატიული დროშა ააფრიალეს. ეს დროშა იყო ბურჟუაზიული-დემოკრატიის დროშა. ამ დროშის ქვეშ თითქმის გაერთიანდა ყველა სასოციალისტო ძალები რუსეთის ისტორიაში. მაგრამ თებერვალმა ვერ გადამარცხა ის ეკონომიკური და პოლიტიკური საიუბიები, რომელიც ამოარაგებდა რევოლუციის ატრეს—პროლეტარიატს და გლეხკაცობას.

მან ვერ შესწევით იმპერიალისტების მიერ დაწყებული ომის ცუტელი, ვერ დაამყარა ზავი, ვერ მისცა გლეხებს მიწა. თებერვალმა ხელუფლებელ დასტოვდა კაპიტალისტური ეკონომიკის სისტემა, სრულიად ვერ გადასტრა ყოველ რუსეთის იმპერიის ტერიტორიაზე მონადრე მცირე ერების ნაციონალური საიუბი. აგრეთვე თებერვალმა თავის ალგაზე დასტოვა უფლებრივ ის მატერიალობა და ფიზიკური ძალები, რომლებიც ყოველ წელში მზათ იყვნენ თებერვლის პოლიტიკური რევოლუცია გაუქმებით და თვითმპყრობელობის რესტორაცია მოტყენიან.

და იმ, რუსეთის რევოლუციის პირობებზე გიფლის კომუნისტური პარტია, რომელიც სათავეში უდგება

რევოლუციონერ მასებს და მათ ავანგარდს მუშათ კლასს; ის კომუნისტური პარტია ამარცხებს ფორმალურ დემოკრატიას და მის ნაცვლად აფრიალებს რევოლუციონერ დროშას, რომელზედაც სწერია: ომის შესწევითა, ზავის დამყარება, კაპიტალისტური ექსპლოატაციის მოსპობა, დათავრე ერების განათავისუფლება და მათი ისტორიის ავანსცენაზე გამოხატვა. კომუნისტური პარტია, აყენებს რა, ზემოხანგენს ლოზუნგებს, თავის იდეურ-ფსიქოლოგიურ და პოლიტიკურ ორბიტებზე რევოლუციონერად ვაწყობილ მასებს. და ეს რევოლუციონერული არმია, კომუნისტების მეთაურობით მისი აგდება კერძო საკუთრებულ მთავრობას და თებერვალი იცვლება ოქტომბრით.

აი აქ, სასენებო გამართლად განსვენებულ გ. პლენინის დროის ისტორიული დებულება: „რუსეთში რევოლუცია გამარჯვებს როგორც მუშათა მოძრაობა, ან სულ ვერ გამარჯვებს“.

ძირითადი ამოცანა და დანიშნულება ბურჟუაზიული რევოლუციისა, — ამბობს ლენინი, — გამოიხატება იმაში რომ, შექმნას ისეთი პოლიტიკური წყაბობება, რომელიც თავისუფლად გასაქმნს მისცემს ბურჟუაზიულ ეკონომიკას, ან კაპიტალისტური საწარმოო ძალების განვითარებას.

პროლეტარული რევოლუციის დროს, პოლიტიკური ძალა-უფლების ხელში აღება არის დასაწყისი და სრულდება ძველი ეკონომიკის გარდაქმნისა ახალი სოციალისტური სისტემის გარეშეაქვანა“ ამბობს იგივე უცნინი. აი რას ვგასწავლის კომუნისტების უდიდესი ბოღლი. და მართლაც თებერვლის რევოლუციის იყო პოლიტიკური რევოლუცია, მან ხელშეუხებლად დასტურა ძველი ეკონომიკური სისტემა, ძველი სოციალური ურთიერთობა, ძველი სახელმწიფო აპარატი, მხოლოდ ნიკოლაის მინისტრების ცხანბინტი შეიცვალა რუსეთის ბურჟუაზიის კანბინტით, — კერძისის მეთაურობით. ის ფაქტი, რომ კანბინტი ისევე რები ამ შემწევება იყენებ სრულებით ვერ სცვლის ამ მდგომარეობას, ვინაიდან მენშევიკ-ესტრეტი სბიექტურად ბურჟუაზიის საქმეს აკეთებდნენ; რადანაც ისინი იყენენ წინააღმდეგი ომის შეწყვეტის, და თავდაპირველად გაიანხობდნენ: „ომი გამარჯვებადისო“, წინააღმდეგი კაპიტალისტების ექსპლოატაციისა. წინააღმდეგი ნაციონალურ საკითხის გადაჭრისა.

ასეთი ბუნების გამოდგა თებერვალი. მაგრამ სულ სხვა ბუნებისა ოქტომბერი. მან მოახდინა ეკონომიკური და სოციალური გარდატეხა. მან ახალი ეკონომიკური პოლიტიკური აპარატი შექმნა, მან კაპიტალისტურ ეკონომიკურ სისტემიდან სოციალისტურ ეკონომიკის შენებაზე გადავიდა, მან ახალი სოციალური ურთიერთობა დაამყარა. და იმდენად, რამდენადაც ეს ახალი მუშაობა იყო, იმდენად რამდენად ამ ახალს და დიდ საქმეს ასრულებდა პროლეტარიატი, მოკლებული ხრატებით უნდა ემუშებიათ ახალი სახელმწიფო, ახალი მუშურება; და ის თავგანწირვით ემბება აღმშენებლობაში, ქმნის ახალ ფორმებს და შინა-

არის ახალი სოზოვადობების გასამტკიცებლად. და რასაკვირველია ამ ისტორიულ მუშაობის პროცესში ის არა ერთხელ მოხმობს აკეთებს, და ყველა ასეთი შეცდომა დიდ სხარულს იწვევდა მოწინააღმდეგეთა ბანაკში. მაგრამ კომუნისტურმა პროლეტარიატმა გადალახა ყველა დაპირაკობანი, მან უდიდესი ნებისყოფა გამოიჩინა ამ საქმიანობაში, მან შეუპოვრად ჩაეკონიხა ნარკალიანი ვაჟკომუნისტების შენისკენ და მიხანსაც მიაღწია. კომუნისტები შენდნენ. სასოლიში ფესვები იდგას, ვერ კიდევ შორის არის მისი საბოლოო გამარჯვება, მაგრამ ის ისტორიული აუცილებლობით გამარჯვებს.

რა მოგვცა ოქტომბრის გამარჯვებამ ჩვენ ამიერკავკასიელებს, და კერძოდ საქართველოს? მან დაამყარა სოცშიედ და ხანა ჩვენს მიწა-წყალზე, მან ოკეიდიადაც უფრო კავკასიის ერების საომარ მდგომარეობას, ისტორიის არტიეს ჩაბარა სომხეთ-საქართველოს ომი ამავე არტიემა მისსკეთურა აზრთიჯიანის, ოსეთის და სხვა ერებთან სამხედრო ექსპლუატაციის მანეგრება. დასერებულა, და მშეიდებული მშრომელი ქართველი მოსახლეობა წყველა-კრულეთი მოისხენიებს ამ უხედურ ხანას, ხანას სოცკავ-ელტისა. დღეს ჩვენ ფედერატულ კავშირში, ჩვენვე მოშიედ ერებთან და მუშათა კლასთან კომუნისტური პარტიის მეთაურობით წითელი დროშით ემაყარებთ ერთა-სოლიდარობას და სოციალისტურ მშენებლობას.

საქმეთა ხელსუფლების დამყარებდა და ამიერკავკასიაში ფედერაციის დარსებობა ბოლო მოკლა საქართველოს, აზრთიჯიანის და სომხეთის მშრომელთა ურთიერთ შორის ქეშობას და სოცკავ-ელტის.

ამ დღიდან მოისო ომი და მისი ფსიხოზი, და დამყარ და სოლიდარობა. ამიტომ ჩვენ ვიტყვით: გაუმარჯოს ოქტომბრის მონაპოვარს.

ალ. ხელაძე.

ო რ ბ ი ნ შ ა ბ ი ს ს ა კ ი ბ ე ს ე ბ ი

IV

იურიდიულ მეცნიერებაში სახელმწიფოს არსებობისათვის აუცილებელი პირობანი არის მიჩნეული: მოსახლეობა (население), ტერიტორია და ხელისუფლება.

მაგრამ ეს მხოლოდ წყალზე დაწერილი თამასუქი იქნება, თუ სახელმწიფოს არ მოეპოება მაგარი ეკონომიკური საფუძველი. უნახილთ წარმოუდგენელია სახელმწიფოს არსებობა.

ეს აქსიომაა. ეს იციის საქართველომ თავისი საკუთარი გამოცდილებებით.

რამ დაღუბა საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკა?

მისი დაღუბვის უდიდესი მიზეზი მისი ეკონომიკური უღალავობა იყო. ჩვენ გამოვაცხადებ დამოუკიდებელი დემოკრატიული რეაქტულობა, მაგრამ სინამდვილეშ დამოკიდებლობა, რომ პოლიტიკური დამოუკიდებლობა ერთობ ნაკლები დიზრებულებია, თუ მას მაგარი ეკონომიკური საფუძველი არ მოუპოვება. სახელმწიფოს დამოუკიდებელი არსებობა ათავსო აუტორიტული ყოფილა: პური, საბოთბი შაალო, ტრანსპორტი, ფართალი და ათასი სხვა ისეთი სრულიად პროზაიკული რამე, ურობოლისიღე, როგორც კეჩაშ ადამიანის, ისე სახელმწიფოს არსებობა არ შეუძლია.

მართალია, თვითპროზაული რუსეთისაგან დიდმა რევოლუციამ ჩვენ შემკვრელობით გვარჯუნა რკინის ვაზა ლოკომოტივებისა და რკინიგზების საქმიანობაში. მაგრამ ამ ვაზის გამოსაკეთებლად ტრანსპორტის მოსწყობად საქმეო იყო მხოლოდ, რომელიც ჩვენ არ მოგვეშეშობდა. პირველ ხანებში, სანამ აზრთიჯიანი მოხელის ვეაძლედა, ჩვენ თავს ვგავიან კარგათ ვერანობ-

დით. მაგრამ მას შეუკლა, როცა მოსადატლებმა მხოლოდ არ მოგვეცეს, როცა მათ მხოლოდ მოსადატლად ვაგზაობის მატარებლების ჩაპოჯაქე შემაღელვება ლოკომოტივებითა და ცატერიკით წავაბრუნეს, ჩვენ დაერა, ისე, როგორც თვეში უწყელით. ამ მიზეზის გამო რკინის ვაზა ვერ გამოვიყენეთ.

ვჯერ კიდევ ომების დამწყებამდ, როცა ქვეყანა წინააღმდეგობაში იყო ჩაყენებული, საქართველოს რუსეთიდან ყოველ წლებით მოკლნდა 4-6 მილიონი ფუთი პური... როცა უშეაბოთი ომმა და მას შემდეგ დიდმა რევოლუციამ ჩვენი სოფლის მეურნეობა მიიწმუამედ დაიჯანა, ჩვენ უპურით დავრჩით. აი კი ურესთმა ჩვეულებრივად პური ვერ მოგვარება, ჩვენში საშინელი სიმშობლბა ჩამოვარდა. ასე იყო ფართოდასავლობის და სხვა პირველ მოთხოვნილების საქონლის შესახებაც. აი იყო ამის მიზეზი?

ჩვენი ქვეყანა ბუნებრივად მდიდარია. ყველა მეცნიერი, რომელიც კი ვასცნობია მის ბუნებრივ სიმდიდრეს, იმ აზრის არის, რომ საქართველოს შეუძლია ჰქონდეს აუარებელი ნავთი. ეგრეთ წოდებული თეთრი ნახშირით, ან წყლის ენერჯით, საქართველოს კონტრერტი არ მოუპოვება. საქართველო მდიდარია ტყით. თუ ვეულ სტატისტიკის დავედრებოთ, თვითმართობლბის არსებობის უნახსენებლ წლებში საქართველოს ტერიტორიაში 43 პროც. ტყეს ეკურა. ჩვენი სოფლის მეურნეობაში მეცხვარობას დიდი ადგილი უჭირავს. მაშასადამე მატყლსა საქმა უნდა გვექონდეს ბამბა ხომ ჩინებული ბაზრის ჩვენში? პური და სიმინდი ხომ ჩინებული მოდის? მელ-

ენობით ხომ საქართველოს ტოლიც არა ვყვს რუსეთის ყოველ იმპერიაში.

მამო და დავებართა? სად დავჭრა ეს ჩვენი დიდი დოვლით, როცა საქართველოს დამოუკიდებლობა გამოვაცხადეთ? რატომ დავაბრთ ასე ტრაგიკული-ცარილი ამ ხანატი პოლიტიკური დამოუკიდებლობის (კრიზისი)? ეს იმბროტო მოგვივლია, რომ ჩვენ არ მოგვეპოვებოდა ეკონომიური ხეობებოლი, რომ ჩვენ მღადა ცენტრის შემყურე ვიყავით. და როცა ამ ცენტრს მოვზიროდით, როცა დამოუკიდებლობა გამოვაცხადეთ და დამოუკიდებლობა ჩვენზეა მოვისურვეთ, აღმოჩნდა რომ ჩვენ თვითმპყრობლობის მიერ ვადაჭერილი გვექონდა დანაუკიდებელი სახელმწიფოებრივი არსებობის მთავარი ძარღვი...

თი აქ აღმოჩნდა, რომ თვითმპყრობელმა რუსეთმა ჩვენ მოგვაცხუა, რომ ის მთელი საუკუნის განმავლობაში აწარმოებდა ვერაგულ პოლიტიკას, რომ ის ხელუფენურად სპობდა საქართველოში ყოველ იმას, რაც შეიძლებოდა სახელმწიფოს არსებობისათვის აუცილებელ საკურობას. თვითმპყრობლობის აფერხებე ისე ავახრაკებინდა საქმეს, რომ ჩვენ მღადა ცენტრის შემყურე გყოფიერავით, რომ ჩვენ არ ვცქვიდა სასუთარი არც პური არც საბობიბო მასალა, არც ტრანსპორტი, არც ფართალი, არც სხვა რამე... მათ ხელუფენურად ვადასჭერეს სახელმწიფოს არსებობის ეს მთავარი ძარღვიც. თვითმპყრობლობამ არ მოისურვა ჩვენს ქვეყანაში არავითარი წარბოვინა და მრეწველობის განვითარება. მან ხელუფენურად მოგვასობა ჩვენი ბუნებრივი სიმდიდრით სარგებლობის შესაძლებლობა. ის არა თუ თვითონ არ სცდილობდა ჩვენი ქვეყნის ეკონომიური ძალების განვითარებას, პირიქით, ის ყოველ ღონეს ხმარობდა შეველა კერძო ინციბიტაციკო.

დავებრე ვნებათ? მოვოგონეთ კახეთის რკინის გზის ისტორია... მთელი ორმოცე წლის განმავლობაში ითხოვდა ქართველი ბურჟუაზია საქართველოს თავდაზნაურობის მშობრებით კახეთის რკინის გზის გაყვანის დროულად უზარალო, ფორმალურ ნებადართვას. მთავრობა ასეთ ნებადართვას არ იმეტებდა. რატომ? იმბროტო, რომ მას არ სურდა კახეთის მეღენიგობას ფრთები გაეშალა და რუსეთის სხვა ადგილების მეღენიგობისათვის ბაზარი წაერთობია...

მოვოგონეთ საქართველოს მარჯანეცის ისტორია. რომ დენიმე ათეული წლების განმავლობაში ჩალვადრების ცხენებით და ურბნებით ენიღებოდნენ მარგანეცის ქობაურიდან შორაბანამდე. იყო ერთი სკევენამულა რკინის გზის გაყვანის შესახებ... რის ვიოვავლობით გაიყვანეს რკინის გზა. მაგრამ, ალბათ, ჩვენი მარჯანეცისათვის ბაზრის წართევა მიზნით, გამოიჩინეს ათასი რომ ხელის შემშლილი პირობები. უკრ იყო და ვიოვავნეს რომ ხელის ღიანდგაინი რკინის გზა, რაც იმას ნიშნავდა, რომ შორაბანაში მარჯანეცი პატარა ორნიღიდან უნდა გადაეტეირათ ფართო ღიანდგის დიდ ორნიღებში. ეს იწყვედა ზედმეტ ხარჯებს, რაც მარჯანეცის ფასს საგრძობლოდ ადიღებდა.

მაგრამ ეს ყოველი ახ? კიათურიდან შორაბანამდე, სულ 35 ვერსის მანძილზე, ორჯერ მსოი ფრახტი შემოიღეს, ვიდრე შორაბანიდან ფთომთერე 150 ვერსის მანძილზე იღებდნენ. ასე ხელუფენურად იდიღებდნენ ჩვენი მარგანეცის ფასს და არ აძლევდნენ მას მსოფლიო ბაზარზე ადიგლის მიპირის საშუალებას. და თუ არა მარგანეცის დიდი ღირსება, ის სრულიად შეიჭობოდა ბაზრისად და ეს ჩვენი ქვეყნის უდიდესი სიმდიდრე დღესაც უცნობი იქნებოდა მსოფლიო ბაზრისთვის...

რატომ ჩადიოდა მამს თვითმპყრობლობა? რატომ არ უნდოდა მას ჩვენი ეკონომიური ძალების განვითარება იმბროტო, რომ მან იკონდა: თუ საქართველოს თავისი საკუთარი ბუნებრივი სიმდიდრის გამოყენების საშუალებ

ბა მიეცემოდა, თუ ის ეკონომიურად ღონიერი იქნებოდა, იგი ფაქტურად უკვე იქნებოდა დამოუკიდებელი. თვითმპყრობლობამ იცოდა, რომ ქვეყნის დამოუკიდებლობა არსებობისთვის ყველაზე უფრო საჭიროა ეკონომიური ძალა. მოესკოთ ეს ეს ძალა და ის ყოველთვის სხვისი მორჩილი, სხვისი ხელის შემყურე იქნება, ის ევრასოდეს ვერ შესძლებს დამოუკიდებელ არსებობას... ის იცოდა თვითმპყრობლობამ და იგი ყოველ ღონეს ხმარობდა მოესკო, თუ არა და უძრავად მაინც დაეტოვებია ჩვენი ეკონომიური არსებობის საფუძვლები...

ამას დაუმატეთ ისიც, რომ თვითმპყრობლობა სპობდა ქართველი ხალხის კულტურას. სპობდა მის ენას, სკოლას, ავირჩობდა ლიტერატურას, თეატრს...

ვიყო, ვერობის ორიენტაციის მოტრეოვლებში მტყყვიანი:—ჩვენ რომ განიაღებულ ვერობასთან გყოფიერავით და არა ჩამორჩენილ რუსეთთან, ჩვენი ქვეყანა ბელნიერი იქნებოდა. ეს შეეცდარი აზრია. ვინც ასე ფართობს, იმან ან არ იცის ან არ სურს იცოდეს, თუ როგორ ეპყრობა განიაღებელი ინგლისის განიაღებელი ორლანდის, როგორ ეპყრობა იგი ქვეყანაზე უდიდეს სახელმწიფოს 350 მილიონ ინდიეთის ხალხს. მან არ იცის, თუ რა პოლიტიკას აწარმოებს დიდი რეგულიუციის ცეცხლში შობილი საფრანგეთის დემოკრატიული რესპუბლიკა აფრიკაში და სხვაგან... ჩვენ აქ ავადა ვერ შეგჩრდებთ დაწერილებით ამ საგანზე. ვეცითეთ მხოლოდ, რომ მიიშე და აუტანალი იყო თვითმპყრობელი რუსეთის მიერ ასი წლის განმავლობაში წარმოებული პოლიტიკა ჩვენში, მაგრამ მისი რა შედარება შეიძლება იმ პოლიტიკასთან რომელსაც ევროპის დასახლებულ დიდი სახელმწიფოები აწარმოებდნენ და აწარმოებენ ვერეთ წოდებულ დომინიონებსა და სისლთ თუ უსისლთო დამპყრობელ ქვეყნებში. დადასტურებით შეიძლება თთქვას, რომ ჩვენი რომ ასი წლის განმავლობაში ინგლისის ან საფრანგეთის ხელში გყოფიერავით, ჩვენ დღეს არ დავეპირდებოდა არც ორიენტაციის საკითხებზე წერა და ლიბარაკი, რადგანაც სასუთარი სახელმწიფოებრივობის იმზან-წყალიც ვამჭრალი ვეგვექვინდა. ევროპის დასახლებული სახელმწიფოები სულ ადვილად შესძლებდნენ იმას, რაც ვერ შესძლოა რუსეთის თვითმპყრობლობამ. ისინი სულ ადვილად წავგიშლიდნენ ჩვენს გროვულ სახეს, მოგვსიბოდნენ ჩვენი კულტურის ყოველიც ნიშნებს, წავგებოდნენ და ვაიტაკებდნენ არა თუ ის მიმდრეს, რაცა მიწის ზედა პირზე ძეს ჩვენში, ამოიღებდნენ და ვაიტაკებდნენ მიწის წიაღში უძრავად დამალულ ჩვენ სიმდიდრესაც და ჩვენ ხელში ვადგრებოდა მხოლოდ გამოზრული რიჟიკი და ნოჟიკი, ესე-იეთი, რაც მგლებმა საწყალ ბუბიას დუტრეც...

ახლა ვადავავლოთ თვალი საბჭოთა საქართველოს: რა პირობებშია დღეს ჩვენი სახელმწიფოს ეკონომიური საფუძვლები? მაგრამდა თუ არა დღეს საქართველოს დამოუკიდებლობის საკმე?

ყველა იმ დარგებში, რომლებიც ჩვენ საქართველოს დამოუკიდებლობის საფუძვლად დავიკეთე, დღეს სწარმოებს პირდაპირ ტრეპნიერი მუშობა.

დღეს საბჭოთა საქართველოს უდიდესი მიღწევები აქვს ელექტროფიკაციის საკმეში. უკვე დამოაგრეტებია ზაჰესი და, ჩვენი წყერ-ულვაშებიანი მეტოვრე კეკელეობის საშუალებად, ჩვენი უნდა ვთქვათ, რომ ის სულ ერთი-ორე თვე

ში მოგვეცემს 38.000 ცხენის ძალას. უკვე მთავრდება ამაში ელსადგური, რომელიც 2500 ცხენის ძალას მოგვეცემს. წელიწად ნახევარი რაც ენერჯული მუშაობა სწარმოებს და ამ ერთ წელიწადში დათმავდება აკა-როისწყლის ელსადგური, რომელიც 7500 ცხენის ძალას მოგვეცემს. გვექნება მუშაობის ძახლობადა რბინის ელსადგური, რომელიც უდიდესი იქნება მიელ სამპოთა ვაჭრობის დნებარის ელსადგურის შემდეგ... ამ რბივად ჩვენ სულ რამდენიმე თვეში გვევლინება 45—50 ათასი რკინის ცხენები, რომლებიც ჯარისაგეთ დაატრიალებენ საქარ-თველოს ეკონომიურ ცხოვრებას, რომლებიც აწყვევიბენ ჩვენს ტრანსპორტს, ჩვენს მრეწველობასა და წარმოებას.

ცნობილია, რომ საქართველო განიცდის მიწის სა-შინელო სიღწერის. ამას მიეცევილი აქვს უდიდესი ყურა-დლება: სწარმოებს მუშაობა ფოთის, აბაშეთის და ბა-თომის რაიონების ჰეობების ამოსაშრობად. ენერჯული მუშაობა სწარმოებს ალანის ველის სარწყავი არხების გასაყვანად. სულ მალე საქართველოს აუხდება დიდი პო-ეტი იფია პავკვაძის უმედლო ოცნება, რომელიც ხში-რად ითვრობდა ამ ველის მორწყვის საქმეზე, რადგანაც ის ამას ხედავდა საქართველოს დამოუკიდებლობის ერთ-ერთ საშუალებას. უკვე დამთავრებულია და აპრილ-მაისის თვეებიდან დაიწყებს მუშაობას ტირიფონის ვე-ლის არხები. დაწყებულია მუშაობა სამგორის სარწყავი არხის გასაყვანად, რომელსაც უნდა მორწყოს 50.000 დე-სიატანი მიწა. ეს მთავარი არხები. პატარებს აქ ვერ ჩა-მოთვლით.

სწარმოებს ენერჯული მუშაობა საქართველოს ნავ-თის მიწის წიაღიდან ამოღების საქმეში. მალე, სულ მა-ლო გვექნება ჩვენი საკუთარი ნეფთა...

დღის ტემპით სწარმოებს სოფლის მეურნეობის ინ-ტენსიფიკაცია. სოფელში უკვე შეიკრა ტრაქტორი, სა-თისი, სამკალი, სალოწი და სხვა მანქანები. ამ გარემოე-ბაში უკვე მოახდინა უდიდესი გარდატეხა გლეხის ფსიხიკა-ში. მანქანამ უკვე მოიპოვა მოქალაქობრივი უფლება ჩვე-ნი სოფლის მეურნეობაში. მარტო გორის მაზრაში ამ სტრუქტურების დამწერბა თითონი ნახა სხვადასხვა სოფ-ლებში 16 ტრაქტორი, რომლებიც გლეხების მეურნეობის აყვავების საქმეს ემსახურებიან.

უმაგალითო მუშაობა სწარმოებს ქარაუგული ხალხის გეაინსანების საქმეში. დიდის წარჩინებულ სწარმოებს ბრძოლა ჩვენი ხალხის უდიდეს მტერს, მალარიასთან...

ქართული სკოლა, თეატრი და ხელოვნების სხვა დარგი გივანტურის ნაბიჯით მიდის წინ. პირდაპირ სა-ზღვაპრო რალაც ხდება ქართული წიგნის ისტორიაში. გული არ ითმენს, რომ აქ ორი-სამი ციფრი მიიწვ არ მოიყვანიათ: 1925 წელს საქართველოში, ქართულ ენა-ზე, — გესმით? ქართულ ენაზე! — გამოქოცათ 650 სხვადა-სხვა წიგნი, რომლის ტირაჟიც უდრის 2.435.390 ცალს.

1926 წელს გამოქოცათ 193 სხვადასხვა წიგნები, რომლის ტირაჟიც უდრის 899.000 ცალს. 1927 წლის მხოლოდ ორ პირველ თვეში უკვე გამოსულა 30 სხვადასხვა წიგ-ნი, რომლის ტირაჟიც უდრის 69.500 ცალს...

ასეთია ზოგადი ჯამი სამპოთა საქართველოს ზო-გიერთი მიღწევების ეკონომიურ ფრინტზე. ჩვენ სულ მალე გვექნება საშუალება წარუდგინოთ მკითხველს ამ ზოგადი ჯამის დაწერილობით ანალიზი. ჩვენ ვეცდებით უტყუარი ოცნებებით ხელში დავაბნებოთ ყველას სამპო-თა საქართველოს მიღწევები ეკონომიკის ყველა დარ-გებში...

მაგარა ციფრების უმისოდაც ყველასთვის აშკარაა ის ტიტანიური მუშაობა, რომელიც დღეს სწარმოებს სამპოთა საქართველოში. დაბადებით ბრმა, ამ სიბირო-ტით დაბრძანებული უნდა იყოს აღმამინ, რომ ყოველი ეს ვერ დაინახოს დღეს ჩვენს ქვეყანაში...

ამ დღევანდელ საქართველოს სურათი. ახლა ჩვენ ვეკითხებით ურწმუნო თომებს: — რა არის ყველაფერი ეს, თუ არა საქართველოს და ქარ-თველი ხალხის სახელმწიფოებრივი დამოკიდებულების უდიდესი საფუძვლები?

ჩვენ სერიოზულად ვეკითხებით მტერსაც და მოყვა-რებსაც: — როცა ეს უმაგალითო აღმშენებლობითი მუშაობა დამთავრდება, როცა საქართველოს ექნება თავისი საკუ-თარი პური, თავისი საკუთარი ნავთი და ელექტრონის ძალა, თავისი ფრთალო და სხვა, ენება თუ არა მას შეძლება სასულიად დამოუკიდებელი არსებობისა? ექნება! აქ უარყოფითი პასუხი ვერ უძლებელია! მერე ვინ აკეთებს ყოველ ამას? ვინ აშენებს სრუ-ლიად დამოუკიდებელ საქართველოს რესპუბლიკას? კომუნისტები! კომუნისტური ხელისუფლებამ! ეს ასეა. ეს უტყუარი ფაქტია!

და თუ ეს ასეა, თვით ქართველი ხალხის ინტერე-სები გევალებს ყველს კარგად ჩაუფიქრდეთ ამ უმაგ-ლითო მოვლენას, ანგარიში გაუწიეთ მას...

ეს მხოლოდ გოგოლის პოპროზინს ეკონა, რომ მთავარს ჰამპურგში აკეთებდენ. საქართველოს მზეცა და მთავარც აქ არის. ის აქ ამოღის და ჩადის. ის იქ კარ არის, პარზონს ქურგში, სადაც ვითომდა საქართველოს სიყვარულით, მასზე დათახლებები, დალასასობენ მე-ერი ჩვენი ყოფილი ამხანაგები... და მეც მათ მინდა მიე-მართო სტრიქონებით:

მოლით, დაუბრუნდით თქვენს განახლებულ სამშო-ბლოს. ამოუდგეთი ვეცრდში ხალხს. მიიღეთ მონაწილეო-ბა ნამდვილი დამოუკიდებელი საქართველოს შექმნის საქმეში. განაზეთ თვი სხვისი კარისკა ხეტიალს.

მოლით, იმუხავით. სამკალი ბეგრია...

ყარბი.

პოლიტიკის გარეშე ღგობა მიზანშეუფონელი

ქეშმარიტებაა, რომ ქართველი ინტელიგენციის დი-დი ნაწილი მუდამ იყო ჩამხული პოლიტიკურ მუშაობა-ში. თვით ჩვენი ქვეყნის მდგომარეობა უკანახებდა მას ანგარიშ ბავწია პოლიტიკურ მოვლენებისათვის და ამი-ტრამ დიდი უმრავლესობა ქართველი ინტელიგენციისა დაზარხმული იყო სხვადასხვა პოლიტიკურ პარტიებში.

მაგარამკრა ნაკლებ მართალია ისიც, რომ ჩვენში ყო-ველთვის მოიპოვებდა აპოლიტიკური ნაწილი ინტელი-გენციისა, რომელსაც აქ ჰქონდა სურვალი მონაწილეობა მთელა ამა თუ იმ პოლიტიკურ მოვლენაში და სრუ-ლიად მოუვლენებოთ იყო ყოველგვარ თვისებას, რომელიც ახასიათებს პოლიტიკურ მოვლენებს. ჩვენი ინტელიგენცია

ის ეს ნაწილი მუდამ პასისური იყო. ჩვენ ინტელიგენციის ის ნაწილიც, რომელიც პოლიტიკურ ბრძოლაში იყო ჩაბმული და პოლიტიკა ვარჯიშთა ეს უხერხულად გაძიბობდა, ხშირად დღეობდა ისეთი ხანა, როცა ის სასო-წარწვევითელად ეძლეოდა და დროებით მინც პასისური ხდებოდა. ვაგისნოთი 1906 და შემდეგი წლები, როცა ჩვენმა მებრძოლი ინტელიგენციის-საგრობიბო ნაწილი სოლიდარ ჩიმომარა პოლიტიკურ ცხოვრებას და მემ-ჩანაწერ ცხოვრებას მიყო ხელი. ეს ასე იყო რუსეთში და ასე იყო ჩვენშიც.

ჩვენ შეგვიძლია დავიჯეროთ, რომ ახლაც არიან ჩვენ-ში ინტელიგენტები, რომლებიც ყოველგვარი პოლიტიკის გარეშე დგანან არა მარტო სიტყვით, არამედ საქმი-თაც. ამ ადურის ინტელიგენცია დღევანდელ ურთიერთ-ყოველგვარ პოლიტიკურ ცვლილებას: ის ჩინებულად გინიშნობდა თავს თვითმყრებელბობის დროს, ურთიდებოდა მემწვეკურ ხელისუფლებას და სულ ადვილად მოსძებნა თავის შესთვარი ადგილი საბჭოთა წესწესობილებაშიც. ამ ინტელიგენციის ბუნებას ვერცინ ვერ შესცვლის, ის არა-ცისთვის არ არის ვაძიასდებო... ასეთი ინტელიგენცია პოლიტიკაში ჩაბმის სურვილი უბრალო წესის ნაყვა იქ-ნება და კიდევ რომ შესაძლებელი იქნეს, ცისთვის არ სარ-გებლობის მოტანა შეუძლია ცხოვრების ასეთ ხორცმეტ ინტელიგენციას?..

მე აქ შევეცხები მხოლოდ მებრძოლ ნაწილს ჩვენი ინ-ტელიგენციისა და ვესამ საკითხს ასე: მიზანშეწონილი და სასურველია თუ არა, რომ ეს ნაწილი ინტელიგენციის რაიმე მიუწვისა ვაძი ჩამომარადეს პოლიტიკას? სა-სურველია თუ არა, რომ მან თავის თავი პოლიტიკის გა-რეშე გამოუცხადოს და ანგარიშს არ გაუთქოს ის თოთულ მემგობრივობას, რომელსაც ახლა ადვილი აქვს? მიზანშე-წონილია თუ არა, სდომდეს ეს ინტელიგენცია მაშინ, რო-ცა მისი სახელით და მისი იმედით უსამინდელსი ბორო-ტება მზადდება? უგზურებდა და სისულელესი იყო იქნება, პოლიტიკის გარეშე დააყრი შენი თავი, როცა შენი მო-არალოდ და ფიზიკური არსებობის, შენი ყოფნა-არყოფ-ნის საკითხი ძმებდა?

არა, ასეთ პირობებში სირქვე შეუძლებელია. სულ ყველამ კარგად ვიცით, რა ხდება საბჭოთა რესპუ-ბლიკის ირგვლივ. საბჭოთა რესპუბლიკა, როგორც მე-ხაიბიხტერ სერიოზობისა პრიოდტარული რევოლუ-ციისა. როგორც შექობავე დაიხარულ ვერბობა და მოტო-დილივ ერთი შორის მშვიდობიანობის დამყარებისა, ვერ მოუხერხებია ვერც ერთი ბურჟუაზიულ რესპუბლიკას. ბურ-ჟუაზიული სახელმწიფოები მიმართული ყოველგვარ სო-ხებს, რომ ბოლო მოუღონ ასეთი სახელმწიფოს არსებო-ბას. ისინი ეგებან მხოლოდ ხელსაწყოებს დროს. ერთ-ერთ-თა ზომიანებან, რომელსაც მტერი მიმართის ხოლმე ასეთ შეხებებაში, არის შინიით მდგომარეობის გათო-ვლებდა აჯანყების მოწყობის ვითი. აჯანყებას აწყობს, ბურ-ჟუაზიის დეიტით, ის პატარა ერთი, რომელიც უკმაყოფი-ლოა საბჭოთა წესწესობილებით. ასეთი პატარა ერს სცხათა შორის, მისი ფიქრით, ეკუთვნინან ქართვლები. რუსეთის მდგომარეობის გათოვლების დროს, საბჭოთაელი უნდა აჯანყდეს, ლახვარი ჩასყვი სურგზე მუშაობა და გლხობა რისხებობის და ხელი შეუწყობს ბურჟუაზიული სახელმ-წიფოების მიზნის განხორციელებას. ქართველი მემწვე-კების კოორდინაციე საქართველოში უნდა მოეწყოს ახალი აჯანყება, რომელიც უნდა დაიუკავშიროს პოლიტიკის და ან რუმინის გამოსვლას საბჭოთა რესპუბლიკების წინა ხილმდე.

რადღენ ვერავგობა, რა დიდი დალატე ქერთელი ერთი სახდი და უხერხდობა იხატება ამ დღევანდელბობში? ბურ-ჟუაზიის ინტერესებისათვის მებრძოლი საქართველო! სა-ბჭოთაელი უდიდესი დილტარა მადღენ! ზნეობრივია თუ არა ასეთი ნაბიჯის გადადებმა? მგერამ პოლიტიკისათვის ზნეობის საკითხი არ არსებობს!..

სასარგებლოა თუ არა ასეთი მოქმედება თვით საქარ-იველს მშრომელი მასისათვის?

ყველას ახსოვს 1924 წლის აგვისტოს და სექტემ-ბრის დღეები. რა მოვეტანა ჩვენ ამ აჯანყებაში? უდიდესი ზიანი, როგორც მორალური, ისე ფიზიკური. ჩვენ მო-ვატყუილეთ საზოგადოებმა და ჩვენი თავიც და ამით უდი-დესი ავნებტარა ჩავიდინეთ. ჩვენი მიზანი განსუხარცი-ლებელი აღმობნდა, საშუალება ჩვენ მტერ ხშირგობის ფანტასტიკური და სულელური. ფიზიკურ დამარცხებას მებრძოლი გაუძლებს. ჩვენ ვეცხარცხება თვითმცხო-ბელობა, მაგრამ მონიანებას ადვილი არ ჰქონია: ერთ მებრძოლს მტრეე ცვლიდა; ერთობლივ იერწმებზღდ მიგე-ქონდა; მებრძოლთა რიგები იესობოდა და მტკიცდებოდა; ენერგია ორცეცდებოდა; ჩვენ ვიციდით, რომ ჩაგროლ-თა სიმბატია ჩვენ მხარეზე იყო და ეს გვამხნევენდა.

29 აგვისტოს ჩვენ ზნეობრივთაც დაემარცხდით, ეს ჩვენ ვიგორებით და ამის შეგება ჩვენთვის ფიზიკური გა-ნდევრებაზე უფრო საშინელი იყო. ჩვენ აჯანყებით ძე-შათა და გლხობა ხელისუფლების წინააღმდეგ. მუშა და გლხობი ჩვენ ჩამოგვშორდა და გადადგმული სახელმწიფო ნიბიჯი დატვმო, ამხნდ მტერი დამარცხდა ვანა იქნება? ჩვენ ვეყვი გამბედაობა, ვდავეგობ ვადამდელი ნიბიჯი და არა შიშის, არამედ სიბრძნის ქვეშ, პატრიისანი სიტყ-ვა მოვეყვი ხელისუფლებისათვის, რომ აგვისტოს ექსპე-რიმენტარი არ განხორცილდებოდა. გულწრფელი იყო ჩვენი სიტყვა და ასეც დარჩენა ბოლომდე...

აბა ამის შემდეგ ვინ წარმოიადენდა, რომ აგვისტოს აჯანტურის განმტრების ცდის სამზადისს კიდევ ემტრებო-და ადვილო? ვინ დეფორმდა, რომ ქართველ ინტელიგენტ ვინმე შეგარებდა, მისი სახელით ბურჟუა-ზიული სახელმწიფოს დახმარებას შეპარებოდა?

ან შეიძლება ვინმე ფიქრობდეს, რომ საბჭოთა ხე-ლისუფლების დამარცხებით საქართველოს მშრომელი მას-სა და მის ინტელიგენციას დალეკვის მტერი რაიმე სარგებ-ლობა მოულოდეს?

ვიფიქრო, რომ იმპერილისტურმს სახელმწიფოებმა დაამარცხეს საბჭოთა კავშირი. ვინ ჩიივებდა ძილა-სულე-ბის ხელში? ვინ იქნება მემკვიდრე საბჭოთა წესწესო-ბებისა? ყოველ შემთხვევაში არა სიცილისტურად მია-აზროვნე დემოკრატია. უსამინდელსი რეაქცია დაიბატო-ნება რუსეთის... სხვა რაიმე მოგერისებოლი ძილა არ არე-ბობს. შეიძლება წარმოვიდგინოთ რუსეთის შვიბრიული რეაქცია და საქართველოს დამოუკიდებლობის შესახდე-ლობა? ჩემების ეს წარმოდგენელია. საქართველო და-კარგავს არამც თუ დამოუკიდებლობას, დაკარგავს ყოვე-ლივე მას; რაც რევიოლუციამ მას მინანიჭა, ის ქართველ-ე-ვა განადგურდება. კულტურ. განლაკვდება და შესახდე-ლია კითხვა დაიხვას მისი დემოკრატია არსებობის საკითხ-ზედაც—რუსეთის რეაქცია და სხვის ქართველი ხალხი. სო-ციალისტების რეაქცია თავს ხელს არ მოუწყება; ბოლშე-ვიკ-მენშევიკს ვერძიარად გაუშასმინდებდა.

წარმოვიდგინოთ წარმოდგენელი; წარმოვიდგი-ნოთ, რომ რუსეთის დემოკრატია გამეფდა. თქვენი იყოი-კერენსკის, აბრამოვიჩის, მილოუკოვის და სხვების ახარა პატარა ერების დამოუკიდებლობის შესახდე. მათი აზრი ყოველმხრივბედას საქართველოს დამოუკიდებლობას კარგს-არავინის უქალი.

და თუ ეს ასე არის, თუ ჩვენ დარწმუნებულ ვართ იმაში, რომ არამ თუ აჯანყება, არამედ მახე უფროც კი ჩვენ უხედლებობის მეტს სიყვეთს არ მოგვარებს, უნდა ვვი-მალდით ჩვენი ხმა, უნდა აშკარად ვცხთავთ, რომ ბურჟო-ფული პოლიტიკა დამლუპველია. ნუ მიესცემთ ნურკო-ნებას, რომ თავს მოგვახვობს აჯანტურთა. ნუ მიესცემთ ნუ რავის ნებას რომ ჩვენის სახელით ოლამპარკოს ჩვენს მივი-კრად ვინმეს რამე აღუთქვას. ვიღებრისი ნაბიჯით ან თოქრავარიდებლობისა, ან მუშების და დღეობისაყენ-პოლიტიკის გარეშე დგომა მიზანშეწონილი და დამლუ-პველია.

კუთხილი მენშევიკი აკაკი ფიჩხია.

ეროვნული საბითონო და ს.-დ. საქართველოში

ქართველ მენშევიებს არას დროს არ ქონიათ სალი და სწორი წარმოგება ეროვნულ საკითხზე. ნების მიუხედავად ჩვენს თავს ამ აზრის სილიუსტრაციით ზოგიერთ ფაქტზე ჩვენს მიუთითო.

საქართველოს გასაქმება 1921 წლის თებერვალში ქართველს მენშევიებს გაიცეს, როგორც თავიანთ პარტიულ პოლიტიკის დამატებას. ამ ბოლშევიზმს დამატება მენშევიზმი. პოლიტიკურად დამატებული მენშევიზმი თავის დამატებას ასაღებს ქართველი ერის როგორც სახელმწიფოებრივი ერთეულის დამატებას. ამ დარჩენილი მენშევიები ბოლშევიების გაბარჯებით პირველ დღეებში დადგნენ იმ გზას, რომ დამატებათ ბოლშევიზმი, როგორც პოლიტიკური ძალა, საქართველოს სინამდვილეში გაბატონებული და არა როგორც ძალა, რომელსაც საქართველოს სურვერენობის მოსაზრებით რუსეთის მატონობა შეუიარაღებდა აქ. ის დამატებისადმი და საქართველოში გაბატონებულ ბოლშევიზმს არა როგორც ერთეული ძალა, არამედ ოპოზიციამ ჩაუდგა მას, როგორც მუშათა კლასისათვის „უფრო სალი მთილიანი“ მებრძოლი ძალა. მას სურდა ბოლშევიზმი პოლიტიკურად დაეკლია და 10 აპრილის კრილიმაზედ ერთი ბიკუთითაც არ მოუხსენებია, რომ ის კრიმაზე უდგებოდა სოცდემოკრატულს, როგორც ერთეულ ჩაგვრის ძალას.

ამ დროს წარმოდგენილი იყო, რომ მენშევიკი დამატება ბოლშევიკმა და რახან ეს უხედურება მოხდა მენშევიკმა უნდა ეცალს ჩამოგდეს ბოლშევიკი. მუშაობა სწორედ ამ მიმართულებით სწარმოებდა.

ამ პოლიტიკამ თავისებური გამოძახილი იბოვა მეტების გამაქსირებელ სახლის პარტიზმშიც და იქ მომწვედულ ხელმძღვანელ ბიუროს კარნახით არაივინ არ მაღალდა თავის მენშევიზმს. პირვეტი ყველას აწერიანებულ გამომძიგლის ანექტაში, რომ ის მენშევიკი იყო. მენშევიკთა ეწერიბოდა ყველა ის, ვისაც რაიმე ბოლშეული ცეგნები ქონდა ამ პარტიასთან. ეს იყო დამოსტრაციკა, როცოცეკი ერთგვარ სტატისტიკურ ხერხს მიმართავდა დამეტიკეობა, რომ საქართველოში ბოლშევიკთა უფრო მენშევიკებს აბატონებდნენ. ეს ის ხანა იყო, როდესაც აქ დარჩენილი ბელადები მენშევიკის დაბატონების განხილავდა არა როგორც ბოლშევიკების მიერ „გაუპოროვნებულ“ საქართველოს მოქალაქის დაბატონებას, არამედ როგორც მენშევიკის შეგვირბას.

ამ დროს არ იდგა საკითხი „ეროვნულ ნიადაგზედ“, არამედ ყოველი საკითხი, საქართველოს საკითხიც კი უწყდებოდა, როგორც პოლიტიკურად მენშევიკური საკითხი. ამ მდგომარებაში გასტანა მთელი 1921 წელი. ამ დროს გამოსულ არალეგალურ პრკლამაციებშიც მენშევიზმი პარტიულ სფეროში ებრძოდა ბოლშევიზმს და ახსოვდა მის „აიპაროლიტურად“ საქმიანობას. 1922 წელსდა დაიწყო გამოძახილება. ამ დროს დაიწყო „პარიტიტიკა“ და დაიწეს ერთეული საუბრეების მოხანება იმ ზრძოლისათვის, რომელიც საქართველოს სამხრეთი ბელისუფლების წინამძღვრედ უნდა წარმოებულყო. მეტებსში მყოფ პოლიტიკურ პარტიასში წარმომდგენულმა შექმნეს პარტიები და განაწილეს „პერსპექტიული“ პარტიულები. „რიადავობი“ მასამ ამის შესახებ არაფერი არ იცოდა და კარხისი დაიწყო 1922 წლის აპრილში, როდესაც ეს საკითხი დღის სინამდვილე იქნა გამოტანილი. ეროვნულ დემოკრატმა ალექსანდრე ასათიანმა წაიკითხა საჯარო ლექცია და წარმოადგინა ასათილის ეროვნული პროგრამა. მენშევიკები ენერგიული ყოტიკით გამოვიდნენ ამ პროგრამის წინამძღვრედ და ამტკიცებდნენ, რომ ეროვნულ - დემოკრატული საქართველო არ წარმოადგენს შრომულ საქართველოს ლტოლვეს მიხანს. ამ აშკარად დაიგვა საკითხი, თუ ეს უნდა შეეცვალა ბოლშევიკები, როგორც პარტიას და არა როგორც

ეროვნულ ძალას. კამათი სამ დღეს გასტანდა და გამოიწვია მოხსენება სოციალისტ - ფედერალისტების მხრიდან. მოხსენება წაიკითხა სამს. დაღინა და გაიმართა სასტიკი კამათი. დაღინა ამტკიცდა, რომ მენშევიკების ეროვნული პროგრამა ამის დროს არ ვარგავდა და ის არც მომავალში ივარგავდა. ამ კამათში ფედერალისტები და ეროვნულ დემოკრატები დამოკრატები მენშევიკურ პარტიას. ამ კამათმა სწინელი მუშავე ხასიათი გამოიწვია. პირადად მე დაეარავე პარლამენტული წესი. მაკარად შევეხე ყველა პარტიების ეროვნულ პროგრამას და ვამტკიცებდი, რომ მუშათა კლასისათვის დამოუკიდებლობა თვითმიზანი არ შეიძლება იქნესთქო. ამიტომ რომანტიკული განცდის პარტიებმა, მუშათა კლასს უნდა დაუთმონ ადგილითქო. სულა - ცოდვილი, ფედერალისტებს ვერ შევეხე მოვალე - ვაგრტემენურად და შეიქვნა კრახისი. მენშევიკებს მოსიხივეს ჩემი დასჯა ფედერალისტების „ეროვნულ თავმოყვარობის“ შეურაცხყოფისათვის. მენშევიკმა მუშომილო თავზედ, საჯაროდ დაგმეს ჩემი „ნოიკიზმი“. საერთოდ კი ვაგრუნულად შენარჩუნებული იქნა პარტიული მთლიანობა. ამ პარიტიტში არავითარი საერთო ეროვნული პროგრამა არ არსებობდა. აქ იყო ყოველდღიური პარტიული ბრძოლა, რომელიც ვერ იყო შეუღლები ეროვნულ საუბრეებში. მეტებსში აქრადული იქნა პარტიების მიერ საჯარო ლექციები, რომლებიც საერთო ფორუმის რღვევას უწყობდა ხელს, მაგრამ დისკუსია გადავიდა მენშევიკურ ოჯახში. აქ დაიგვა საკითხი: რისთვის ვინაბობი, სოციალიზმისათვის, თუ საქართველოს დამოუკიდებლობისათვის ეს ახერგებელი საკითხი დღის წესრიგში დადგა, მაგრამ მენშევიკების მეთაურებმა დაიჯო მასში არ ვაიბანეს ის. მოწვეული იქნა საწლო მენშევიკების კრება (იმ კრებაზედ იყო ამ. საწლო ვაგებარე, კლია მასპაჩაი, მ. ძამანაშვილი და მთელი რაგი ეხლანდელი ახალგაზრდები), რომელზედაც მოხსენება გააკეთა ამხ. ვ. კონიაშვილი. ის ეროვნულ საკითხში იცივდა მაქსიმალურ პრლეტარულ ხანს და ამ ხანს დაიწყდა მუშავე ვახსოველი კამათი. ადვოკატია ორ ნაწილად გაიყო: მუშები ლაპარაკობდნენ: ჩვენ ვგვიჩან, რომ აქ სოციალიზმის საქმისათვის ვტივართ; თუ ჩვენ აქ ამიტომ ვტივართ, რომ საქართველოს დამოუკიდებლობა აღვადგინოთ იმისათვის, რომ მას სათავეში წაიკონბო - დემოკრატები ჩაუდგეს, მაშინ აქ ამისათვის ერთ ღლესაც არ დავედგინო. მუშების აზრი ვარკვეული იყო. მათ უწამდათ, რომ მუშათა ინტერესებისათვის ბრძოლაში მენშევიკები სჯობდნენ ხოლმევიკებს და ბრძოლა წარმადგინელი ქონდათ ისე, როგორც ეს სინამდვილეში იყო. ისინი ვტივად ხედდადნენ, რომ აქ იყო პარტიული და არა ეროვნული ბრძოლა. მათ, მართალია უნდოდათ დამოუკიდებელი საქართველო, მაგრამ დამოუკიდებელი საქართველო მენშევიკური. როგორც ვანსვენებულა ოლ. ლომთათიძემ აღნიშნა, ამ ხალხს ეროვნული თვითშეგნება აკლდა. ამ დისკუსიაში მუშების აზრმა აშკარად გაიმარჯვა. ამ დღიდან დაწყებული ეროვნული კითხვის შესახებ რეგულარული კამათი იმართებოდა. ეროვნულად მოსახალავე ძლიერ ბეგვი იყო, ერთი სიტყვით მთელი მასა.

გამართა მერე საუბარი, რომელზედაც პირველად დაიგვა ოკუპაციის საკითხი. ჩემს შენიშვნას, რომ ოკუპაცია, თუ ის სოციალიზმის საქმეს ემსახურება მისაღობია. დაეთანხმა რომელიმე ამხანაგი. ამ კითხვის წამოჭრა დაეკავშირებოდა იყო საქართველოში მენშევიკების შემოსილსთან. ჩვენ ვანიჭებდებოთ იმ აზრს, რომ საქართველოს ინტერესებს ვაგებართო ჩიანს ვერ მოუტანდა თუნდაც ბოლშევიკური რუსეთის ოკუპაცია, თუ ის ვაგებოდას ქართველი ერის შრომული ნაწილის მათშიც. ამის გამო ვამართულ ცნობ კამათის დროს ოლ. ლომთათიძემ სიტყვა - სიტყვით შეშდვეი განაცხადა: საქართველოში რომ

ერეკლე მეფე მეფობდნენ და ამ დროს გერმანიაში კარლ-კაუფის მთავრობა იყო, მე პირველი წველ მობალისთ ქართულ ჯარში, თუ კაცული სოციალისტური ჯარები თუნდაც ბინარისტულ საქართველოს იუკუპაციის ბონ-ლომბსი. ამ აზრმა დიდ შესაგებმა გამოიწვია და ვინც იმ დროს მეტწილად იდგა ასუსტა, რომ მთელი აპრილი და მაისი ამ კითხვის შესახებ კამიში გაეკარგეთ. იქ გამოიწვია და სოციალ-ისტურკონსტიტუციონალიზმის მეთაურობით (რომელიც ესლა პარტიში „ეთერი ვეპარდის“ ფაშისტებს შეთაურობას), რომელიც ბრალად სდებდა ერეკლე მეფეს რუსეთთან შეერთებას.

მაგრამ ეროვნული სარსული უნდა გამოკერებოდა ამ „ფურთა პოლიტიკურ“ აზრს და საქმე იყოსრა პატივე-ცნობა. გროგორ ლოიალურიანინემ. მან თავისი გველენით და დიპლომატიური მიღებით ეროვნულ კითხვის წინადაგზე დააყენა (თუმცა მოჩვენებით) მენშევიკურ მასის აზროვნება და ასე დააყენა საკითხი პარტიულ საკითხი არის იუკუპაციის მოხსნა საქართველოში. ამ მიზნით ბოლშევიკის განდევნა საქართველოდან და შემდეგ უკვე ბრძოლის საკითხში არის, თუ ვინ დაიარება მუთით და მოუღანო. მოჩვენებითად მიიწვი ამ აზრმა მოიკლა ფეხი და შეიკვალა თითი ტუტეკაც. ესლა უნდა პარტიის წევრებს უჩვენდნენ არ ეჩვენებით თავი მენშევიკი, არამედ ელიარებია უპარტიოობა და მით ზეკას დაძვერნოდა ხელიდან „ეროვნულ საგმირო“ საქმის საკეთებლად.

აქ უფვე ასე დაიგა საკითხი: სოციალ - დემოკრატიულ პარტიის წევრს აბატონებდნენ, როგორც პარტიულად და ამიტომ მან პირველ რიგში უნდა გამოაჩინოს თავისი ქართველობა. იყო ასეთი შემთხვევებიც, რომ მენშევიკი გამოამიძებლოს შეკითხვებზე, თუ რომელ პარტიას ეუთუთით უპასუხებდა: ქართველი ვირო და ამას მისიური ხასითი ჯონდა. 1922 წლის მეტეხის პოლიტიკურად აღარ გავდა 1921 წლის მეტეხის შედეგმა უფვე „ეროვნულ აზროვნებას“ შეეჭია, მაგრამ კრიზისს ისევ იჩინა თვით.

1922 წლის დეკემბერში რუსეთში გადავასახლეს 53 კაცი. მათ შორის 6 სტუდენტი და დანარჩენი სულ გამოიწვინო მენშევიკი. მაქონს რომ გავცეკოდით, მაშინ დაიგა საკითხი: როგორ გვესალღებენ რუსეთში, როგორც მენშევიკებს, თუ როგორც ქართველებსო. უმრავლესობა იმ აზრის იყო, რომ სახსლბდენ, როგორც სოციალ - დემოკრატებს. დიდი თავის მტეკევის შემდეგ, ამ ერთხელ მოჩვეულბულ მენშევიკურ პარტიის წევრებს აუსხნა გრ. ლოიალურიანინემ, რომ ჩვენს საქართველოდან, როგორც დაპყრობილ ქვეყნიდან მივიყავით, როგორც სამოქალაქო ტყვეები. ასეაა როსტომში მივიღდით ეს საკითხი გადასწვდა. მან რომ როსტომში მისვლმდე ვეღარბოდით, რომ გვასახლბდენ, როგორც მენშევიკებს, როსტომის შემდეგ იქ „შეგავანებდნენ“, რომ მივყოფდით, როგორც სამოქალაქო ტყვეები. მრავალი იყო ამ ფორმულის წინააღმდეგი, მაგრამ დავმორჩილა უმრავლესობას.

მაგრამ უდიდესი მერყეობა მერევე საკითხმა გამოაჩვენა. მიღვივით რუსეთში, ვით სოციალ - დემოკრატები, მაშასადამე ინტერნაციონალისტები და უნდა ვიმუშაოთ თუ არა რუსეთის სოციალ - დემოკრატიულ პარტიის არალეგალურ ორგანიზაციებში? კარგი, ვართ სამოქალაქო ტყვეები, მაგრამ ეს ხომ არ აბათილებს ჩვენს ინტერნაციონალისტობას; ბოლშევიკები ჩვენ არ შეგვიწინა მოქმედის ინტერესების დაძეკვლად და მასშასადამე მის უნდა ვებრძობოდით, სადაც ეს ამის საშუალება გვექნება. ამ დღბულბდინდ არავის არ უნდადა დაძეგა, მაგრამ გამოიმუშაუდა ასეთი საკომუნდული წარჩნა: საქართველო და რუსეთი დამოუკიდებელი სახელმწიფოებია. ჩვენ ვებრძობით მას იმიტომ, რომ ჩვერია ჩვენი სახელმწიფოს შინაურ საქმეებში და ჩვენ ვი არ ჩაგვივით მის შინაურ საქმეებში, რომ მით მან თავი გამოაჩინოს. მართალია ცლილია ბოლშევიკური მთავრობა, მაგრამ ის როსტომის ის რუსებსმა ჩამოავდის, ჩვენ ამ საქმეში ვერ ჩაგვი

რევიით. ამგვარ „ეროვნულად“ ვადწყვეტილმა საკითხმა უფვე ინტერნაციონალისტობას წყალი შეუყენა და მოხსნა ბრინციპალიზმი სიმაღლიდან.

ამაზიარა ლევილისგან მოსკოვამდე და მოსკოვიდან იარსოვამდე ირეკვოდა ის საკითხები: ვინ ვართ რა სახით მოვლდებით, რანი ვართ და რანი უნდა ვეჩეთო. ამ კამიშმა გასტანა დიდხანს, იარსოვლის პოლიტიკონალიზტრშიაც და დავეკარგინდა „ნოვის“ გავზენით ამხ. გ. ჩინჩინისადმი. „ჩვენი დემოკრატიული მთავრობას“ სახელით გრ. ლოიალურიანინემ, როგორც მთავრობის თავმჯდომარის მოადგილე ამხელდა „როსტომ წითელ ინჟინარიზმის“ ექსპანსიას და აცხადებდა საქართველოს იუკუპაციის წინააღმდეგ სასტიკ პოლიტიკას. თუ არ ვცდები ეს იყო 1923 წლის მარტში.

ამ „ნოვის“ გავზენით დასრულდა კამითი ეროვნულ საკითხის გეგმა და საბოლოოთი გამოიმუშავდა სამეჭვირო პოლიტიკობა. ამას დიდი თეორიული ზრდილა დს-ქირდა; ამ ბრძოლაში ბევრი ენერჯია დაიხარჯა და მრავალი მას შემდეგ შეურდოდა იმის, რომ ის გადაბასლებული იყო არა როგორც მენშევიკი, არამედ როგორც ქართველი.

ეს იყო იქ, სადაც მეტი დრო იყო საფეხიწალი და სალაბარეო, როგორ უნდა გვეცეკოდით ეს საკითხი მუშეებში, რომელთაც ასეთი ორმა „ელისოვოვოსისადევის“ საგნო დრო არ ჩჩებოდა? ეს მუშაობა მასა იდგა თავის თვალსაზრისზე: მე თუ ბოლშევიკებს ვებრძობი, ვებრძვი როგორც მენშევიკი და როდესაც ამ მენშევიკმა დაიანახა, რომ ბოლშევიკი მუშების საქმეს გათავისუფლებული ენერჯიით აკეთებს ჩამოსვლად მენშევიკურ პარტიას და თავი დაანება იმ ჩინჩეკულბობას, რომელსაც მენშევიკური პოლიტიკოსებ „ეროვნულ განმათავისუფლებელ ბრძოლას ეძახობა.

ამიტომ მოხდა ისიც, რომ 1924 წლის აგვისტოში ტვილილის და სხვა ქალაქების მუშებში მუშაობა კომისიონატი ერიად ერთსულბდენდ იმთუღა გვერდში საბჭოთა ხელი სულბდენს, როდესაც დაიანახ, რომ მენშევიკური ანგინტურა განდღებულა ემეჭვიროდა ცეკლბდენ იმას, რაც მშრომელთა საქართველოს საინტერესო უწოდებოდა.

ის ფაქტები, რომელიც ზეით მოვიყენე და რომლის მოწმე მრავლა ჩვენთავნი არის, განა იმის არ მოწმობს, რომ ქართულ სოციალ - დემოკრატობს არ ჯონდა „მტეკი“ ეროვნული პროგნოზი, რომელიც მას მუშაობას მისებს გაყავილბდა? საქართველოს მუშა და მუშა მინშევიკი სრულბდენ არ ებრძობდნენ ბოლშევიკებს წინააღმდეგ ბრძოლას, როგორც „საქართველოს დაძმარბობა“ წინააღმდეგ ბრძოლას. მას ასეთი მარტივი ფორმულია ჯონდა: საქართველოს დამოუკიდებლობა არის არა ჩვენი ქლასთერი ბრძოლის მიზანი, არამედ ამ ბრძოლის გზაზედ საჭირო ენერჯიით საშუალება. მე ვიყავი ამ დამოუკიდებლობას, მაგრამ ვებრძობი კომუნისტებს, ვინაიდან ვარდენარ დიკაციენ მუშების ინტერესებს.

მაგრამ როდესაც ამ მუშეებმა და მშრომლებმა დაიანახ, რომ ბოლშევიკები არ ათმთვევენ საქართველოს დამოუკიდებელ არსებობის ულბეობას, როდესაც მენშევიკ მუშეებმა და ვეჩებებმა დაიანახეს, რომ მშრომლობა ინტერესებს ბოლშევიკები მენშევიკებზედ უფრო გათავისუფლებული ენერჯიით იკაციენ, თავი დაიბარეს კომუნისტურ პარტიის დროშის წინაშე და მივიდნენ მათთან არა მორანეებით, არამედ მასთან ერთად ბრძოლის ნებისყოფით საერთო შერის წინააღმდეგ, ამ მენშევიკურმა მასამ კომპარტიზმი დაიანახ მშრომლობა ინტერესების საუკეთესო დამცველი, მივიდა მასთან საკუთარი ახალი გზით და მასცეკლდა მენშევიკების უხეზბელმა „ეროვნულ პოლიტიკას“.

ამისი არაფერი არ არის ვსასკვირო იმისთვის, ვინც კარვლ დაკვირებია მენშევიკურ პარტიის მუშურ წინააღმდეგობის 1921 წლიდან.

წ. ჩახავაძე.

ინგლისის იმპერიალისტების იმერიზმი

ამ უკანასკნელ წლებში ჩვენ მოწამენი ვართ მსოფლიო რევოლუციის სისტემატური იერიშების მუშათა კლასის წინააღმდეგ. ამერიკის კაპიტალის დახმარებით ყველაგაბატონულმა იერობის ბურჟუაზიამ პოლიტიკურ ფორმტრედზე იმუშაო გამაგრება. ამის საფუძველი ილიუსტრაციით იყო იერობის მიერ როგ დადეს სახელმწიფოებში მემარცხენე პარტიითა და მარჯვენა გამარჯვება, რის შედეგით ვერტ-მაგლანდ-უილის მემკვიდრეთ ბოლშევიზ-პინდენბურგ-ჟანსკარე მოგვეცილინენ. ეს მოვლენა აშკარად მოწმობდა მუშათა კლასის სოციატრის და მუშათა მოძრაობის ხელშეწყობა წინაშე გარკვევით იყენებდა საკიბის მსოფლიო მუშათა კლასი რაგინის შემქმნელობისა და ერთიანი ფორანტის შექმნის აპოკალიფსის მიზნებზე.

მართლაც, რომ ყველას თავის დროზე შევინა მუშათა კლასის ძალით დაქსაქსება და დამუშავების დამდევებლობა და ერთიანი ფორანტის მიმყვებლობა, შესაძლებელი ვახდებოდა რევოლუციის ასეთი თავმჯდომარეობით რასაც შეიძლება არა შეთანხმების პოლიტიკის მიგორ რომ თავიდავე კლასეთრი იეკოლოგიკონური ბრძოლა ყოფილიყო წარმოდებული ბურჟუაზიის წინააღმდეგ დღეს ევროპაში სულ სხვა სურათი იქნებოდა. მაგრამ უნდებრებულ იმით, რომ „შემთხმენებლობა“ პოლიტიკა ძლიერი დიდი ვასაჟული ჰქონდა და შედაბეგობით დღე-ღამე აქვს ევროპის მუშათა კლასში. ამ დროს, რადესაც კომიტეტები და მასში შემავალი სექციები პროლეტარიატს აჯანყებულ იმისაკენ მთელიმდებდენ ბურჟუაზიის წინააღმდეგ, ვერც იტერნაციონალის ხელშეწყობა ნელა, მუშათა კლასის უფლებით აღჭურვილებს კლასთა ბრძოლის პოლიტიკაზე ლაბორაციის სოციალური მიზანია. ქვეყნის სათავეში მიმკერძობა მკაცრად-დებერტა, ნაწილად რეკოლმაციის ხელის შეწყობა და კლასთა ბრძოლის გაღრმავება, თავი მთელი ერის მელადებად გამოიხატადეს, მუშათა კლასის შეთანხმებისაკენ მოუწოდებს და ერთ და იმავე დროს ორი დღობის საშაბურის შეუღლება. სიტყვით მუშათა კლასის ციციკობდენ ერთადღებას, სიტყვით კი ბურჟუაზიის აბეჭობდენ. იმ, ამ რამდგა ბუჟალტრების წყალობით მოიპოვა ევროპის მუშათა კლასმა ისეთი ნაყოფი, როგორაც ბოლშევიზ-პინდენბურგი და პუნკარეა.

ოგორცი მოსალოდნელი იყო მსოფლიო რევოლუციის ხელშეწყობა ინგლისში ბოლშევიზი იკისრეს. სხვა ქვეყნების რევოლუციონერებ ამათთან შეთანხმებით მოქმედებდნენ. სიმართლე უნდა ითქვას, რომ ხელშეწყობები საყვებით დისციული ვამდებენ. ლარდებმა საუკხოვრეთ შენგენს და გაითვალისწინენ, რომ მსოფლიო რევოლუციონური მოძრაობის ლიკვიდაციისათვის მარტო საკუთარი ქვეყნის მუშათა მოძრაობის ჩახშობა არ იყო საკმარისი. მათ ცხადად დიანახეს დღეა მოწინააწილი, სადაც ქვეყნის ბაბუნა პარტიონბა მუშათა კლასსა და მშრომელ გულბეკობის ჩავდობთ ხელში და კაპობობისათვის უკუ უქნობი და უტყდობი სახელმწიფო შეიქმნება. ასეთი ქვეყანა საბჭოთა კავშირი იყო. კონსერვატორებმა მშვენიერით იცოდნენ, რომ საბჭოთა კავშირის არსებობის პირობებში ყოველად შეუძლებელი იყო თუ განიდ საკუთარი მუშათა კლასის მოძრაობის საბოლოო ჩინობა და სწორედ ამიტომ, რამდენი საბჭოთა კავშირი ამოიღეს, „წითელი“ საფრთხის წინააღმდეგ ბრძოლის ლიხეზებაში მთავრება მთელი თავისი ენერჯიით მოუხდენ თავის ბუნებრივი მისის შესრულებას. პირველ ყოვლისა საჭირო შეიქნა საზოგადოებრივი აზრის დამუშავება და შემდეგ სათანადო სახაბის გამოიშენა, რომელიც საშუალებას მისცემდა მას ამხსურებელიყო და საბჭოთა მოთვრობის აჯერება“ მთელი ქვეყნისთვის ეცნობებოდა. და მართლაც, თუ ჩვენ ინგლისელ კონსერვატორთა მოღვაწეობის გადავალვებით თვალს ამ ორი წლი-

ნახებრის განმავლობაში, მათ საკმაოდ ბევრი „სახაბი“ იშოვეს, ყოველთვის და ყველაგან საკუთარი ეტეში პოლიტიკით წაშლარ სექცეს კომიტეტსა და კაპიტალტებს აყურადენ და ბოლშევიკების მუშეთის შესახებ ყვიროლით ქვეყანის ყურებს უტყდებდა. აღსანიშნავია მსოფლიოში, რომ საბჭოთა კავშირის საწინააღმდეგო გამოსვლებში ინგლისელ კონსერვატორებს ყოველთვის მხარს უმჭებდენ ინგლისის მუშათა პარტიის ლიდერები. და თუ ეს უკანასკნელი ზოგჯერ საბჭოთა კავშირის მებრარის მანტიით შემოსებობდენ ეს მხოლოდ და მხოლოდ მუშათა მასების ზეგავლენით, იმ მასების, რომლებიც ინსტრუქტორად გრძობდნენ, რომ საბჭოთა კავშირის დღე-ღამე იმადე დროს მათი საკუთარი სექცის დაღუპულ იქნებოდა. ასე ვითარებდებოდა ინგლის-საბჭოთა კავშირის დამოკიდებულება. როგორი სახე მიიღო ამ დამოკიდებულება ამ ბოლო დროს?

ინგლისელ ლარდებ მოსვენებას არ აძლენ ის მოვლენი, რომ მუშათა კლასის დამპყრობის ისტორიაში უკვე მე-10-თე წელი აღინიშნა და საბჭოთა კავშირი სწრაფი ტემპით დობობდა, როგორც ეკონომიურად ისე პოლიტიკურადაც. საბჭოთა კავშირის დობობების წრდასთან დავეხებებით ძლიერდება და ვითარდება ეროვნულ-რევოლუციონური მოძრაობა ინგლისის იმპერიალისტების არტახბის შუა საფურეებით ჩაგრულ ქვეყნებში. სწორედ ამ მოვლენით აისნება კონსერვატორთა მიერ, განსაკუთრებით უკანასკნელ ხანებში, საბჭოთა კავშირის გაგრძობის პოლიტიკის გაფართობა. მუშელ-მგერება შესდსენ ზოგიერთ სხვა სახელმწიფოთა საბჭოთა კავშირის საწინააღმდეგო პოლიტიკაში ჩაირიგა და ერთგვარი მილიანი რევოლუციონერი ფორანტის შექმნა. მაგრამ საბჭოთა კავშირის საწინააღმდეგო ბრძოლისათვის საჭირო შეიქნა ქვეყნის თვალის ასახვევით ჩაიშე სანაწილე საბაბის გამოიშენა, ეს ითხოვის კიდევ მოახტებენ, მაგრამ არ იგეჟოთა ჩაიშე ახალი გამოქმნობითაი მდგ ძველი არსებობიდან, ძველი დაიხებულყო ახალი მდგ შევლინ. საბჭოთა პასუხისმგებელ მუშათა მიერ „ინგლისის საწინააღმდეგო წარმოებულყო აგრეტია - პროპაგანდა“ მოიწინაშეს და მთელი პრესა საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ ამოქმედეს. კონსერვატორი მშენიერათ აქვით შეთვისებულ ანდაზა-გადაზა შედღვე და მობლა შეგრება“-ო. მათაც „გამოღობს“ შემოიღადენ საბჭოთა კავშირს. მაგრამ ამათ. ინგლისელ იმპერიალისტების უკანასკნელი განგავში და წრტენ საფრთხის მოშობის რევოლუციის შორავი და უფრო ძლიერი იერიშების გამოშატეველია და მტეტი არაფერია.

საერთაშორისო რევოლუციის იერიშების მოგერიება და კანტრ-მეტვება და გავლელა მსოფლიო მუშათა კლასის მიერ დამჭერელ და გადაღებულ ამოქაზათ უნდა იქნეს გამოცხადებულყო. რევოლუციის გაერთიანებულ ფორანტს პროლეტარიატის გაერთიანებულ ფორანტ უნდა დათვალოდამიარეს. ყველამ უნდა შეიგნოს, რომ საბჭოთა კავშირის განადგურება სრულ განადგურებას უქდებს მსოფლიო პროლეტარიატს. ამიტომ ყველა ქვეყნის მუშათა ორგანიზაციებმა მებღარა შეისახოს რევოლუციის ბუღადესა; ხელები შობს საბჭოთა კავშირისაგან“-ო, ამ ლოზუნგით უნდა გაერთიანდეს დღეს საერთაშორისო პროლეტარიატი. მით უმეტეს, ამ ლოზუნგით უნდა გამოხატვლის ყოველი პარტიონანი ქართველი მუშისა და გლეხის გული, რომლისთვისაც ძვერავალი რევოლუციის მონაპაგარი და ქართველი ერის კულტურულ ეკონომიური განვითარება

ა. ნაჩუა.

რ ა ხ ლ ე ვ ა უ ც ხ ო მ ი თ უ ი

ამ უკანასკნელ დროს გერმანიის პოლიტიკურ და ეკონომიკურ ცხოვრებაში მოხდა დიდი ცვლილებები. ვატარებ ე. წ. მეურნეობის კაპიტალისტური რაციონალიზაციას. რაციონალიზაცია არის ის რასაც ჩვენში უწოდებენ „რეგიმ ეკონომიკა“. მას აქვს ბევრი მხარე: ტექნიკური, ორგანიზაციული და რაც მთავარია ეკონომიური. ეს უკანასკნელი მდგომარეობის ე. წ. ეკონომიურ პრინციპის დაცემა. ამ პრინციპით ხელმძღვანელობს ყოველგვარი მეურნეობა, მაგრამ განსხვავება მხოლოდ მოტივებშია. ბურჟუაზიის ლეიტ-მოტივი ესაა კერძო მოსახეობი. სხვა ყველაფერი საშუალებაა ამ მიზნისთვის. ჩვენში კი სოციალისტური სახელმწიფო ხელმძღვანელობს მეურნეობაში უთავრესად სოციალური მოტივებით, რაც ფასების პოლიტიკით ტარდება ცხოვრებაში.

მსოფლიო რუმში დამარცხებული გერმანია ეკონომიურ კატასტროფის წინაშე დგას. მას უნდა აერჩია ან ახალი, სოციალისტური მეურნეობა, ან ძველი კაპიტალისტური გზა. სადავრო პოლიტიკაში ხელმძღვანელ გერმანიის ბურჟუაზიას ჰქონდა მხოლოდ ერთად-ერთი მთავარი საშუალება—შინაური ბაზარი და თავისი საციონალი პროლეტარიატის გაყვლევა. ესაა დღეს გერმანიის ბურჟუაზიისთვის ერთად-ერთი გზა კაპიტალის დაგროვებისათვის, რომელიც შესაძლებელი გახდის კაპიტალისტური რეპროდუქციის ბაზის გაფართოებას, და ბურჟუაზიამაც მიმართა კაპიტალისტურ „რაციონალიზაციას“ ამერიკული მეთოდის მიმდევრობით.

„მანქანა სკელის მუშებს“ და იზრუნა უმუშევრობა სწერის ნობადეური (ჟურნალ „ინტერნაციონალი“). ძველ ვამოცილ მუშებს თითოეულ და მათ ადგის იჭერს ბავშვები და ქალები, როგორც იაფი მუშა ხელი, შემოღებულია ზედ-მეტი საშუალო საათები, ტარდება სააკორდო სისტემა და სხ...

მოკლეთ გერმანიის ბურჟუაზია—აწარმოებს „რაციონალიზაციას“ გზით უსასტიკეს გაყვლევას მუშათა კლასისა.

საიდან აქვს მას ამდენი ძალა?

მართალია გერმანიისაში მოხდა „რევოლუცია“, მაგრამ ის შეგვიძლია საზოგადოების პოლიტიკურ ზედ-მუშეს, ვიამარის კონსტრუქციის მიღებით. მაგრამ საზოგადოებრივი სამეურნეო კაპიტალისტური წესწყობილება იქ დარჩა უცვლელი. და რადგანაც ეკონომიკა განსხვავდება პოლიტიკას, იქაც უფლებათ რომ ბურჟუაზია ახერხებს პოლიტიკური ძალა-უფლების ხელში ჩაგდებას. ზოლო ძველი მონარქისტულ სახელმწიფოს ხელმძღვანელ გერმანიის ნაციონალური პარტიის ადგილს იკვრენ: ე. წ. გერმანიის სახალხო პარტია, ცენტრი, და დემოკრატიები. მათში ყველაზე გავლენიანი არის გერმანიის სახალხო პარტია, რომელსაც მხარს უჭერს ქიშოური მრეწველობის ტრესტი, დიდი ნაწილი ელექტრიფიკის ინდუსტრიისა, მძიმე ინდუსტრია, ნავილი—ლითონის მრეწველობისა, და დიდი სავაჭრო კაპიტალი. სწორეთ ამ ვარკომებით აიხსნება, რომ ეს პარტია ახერხებს თავის გერმანიის განმტკიცებას სხვა დანარჩენ ბურჟუაზიულ პარტიებზე და ახდენს ბურჟუაზიულ პარტიათა ცენტრალიზაციას. ბურჟუაზიულ მთავრობას და ბურჟ. ეკონომიურ ორგანიზაციათა შორის სრული თანხმობა ყველა საკითხებში.

ეკონომიურად შეკავშირებულმა საბანკო და სამრეწველო კაპიტალმა ხელი ივლო აგრეთვე პოლიტიკური ძალა-უფლება. ამრიგად შესაძლებელი გახდა ვატარებო-ლიყო გერმანიის სიეთი „რაციონალიზაცია“, რომელიც აწკარად ეწინააღმდეგება მუშათა კლასის ინტერესებს. გერმანიის ბურჟუაზია დღეს მართო შინაური ბაზრით არ კმაყოფილდება. „იგი გზება უკვე ახალი დამოუკიდებელი ძალა. დღეს უკვე ლაბარაკობენ გერმანიის ახალ კოლონიალურ პოლიტიკაზე, მის მარკოპოს ინტერესებზე. გერმანიის ტრესტები უკავშირდებიან ამერიკის, ინგლისის და საფრანგეთის სამრეწველო კაპიტალს, გერმანიის კაპიტალი ხდება მსოფლიო მეურნეობის აქტიური მონაწილე, და ის ერევა ყველა იმ კაპიტალისტურ ყაჩაღობაში, რომელსაც აწარმოებს თანამდროვე კაპიტალიზაცია.“—ასე სწერს მარქსისტული ჟურნალი „ინტერნაციონალი“ (10 იანვ. 1927 წ.).

მოკლეთ ინტერნაციონალურმა ბურჟუაზიამ გერმანიისაში ჰპოვა თავისი კლასიური მოკავშირე. მას ადგილი დაეთმო ერთა ლეგაში, მას უკავშირდება ეკონომიურ ფორმებზე და ეს იმიტომ, რომ გერმანიის ბურჟუაზიამ შესძლოს გაყვლევის თავის ქვეყნის პროლეტარიატი, განამტკიცოს და გააძლიეროს თვისი კაპიტალი რომ ამით შესაძლებელი გახდეს ლოვესის ხელშეკრულების განხორციელება, და გერმანიიდან აღებული იქნას ანტანტის „კადაში“.

როგორ უსახეებს ასეთ მოვლენებს გერმანიის პროლეტარიატი? გერმანიის სოციალ-დემოკრატია, რომელიც როგორც თეორიულად, ისე პრაქტიკულად უარყოფს რევოლუციონურ მარქსიზმს, მისი ფორულიც პროვარაზიის მიხედვით, აღიარებს, რომ ჯერ სოციალიზმისთვის პირობები არ არის მზად, და დგას ბურჟუაზიულ პარტიებთან თანამშრომლობის გზაზე. „პაკვისტების“ საფრთხი პოლიტიკა, და რევოლუციები. შინაურ პოლიტიკაში,—თი პირითადი პრინციპები სოც. დემოკრ. პოლიტიკისა. იქ ახალი არაფერი. საყურადღებოა მხოლოდ ახალი მოვლენები გერმანიის მემარცხენ სოციალ-დემოკრატიაში, ამ პარტიის ხელმძღვანელები სწერენ „ლუბაკვისის სახალხო გაზეთში: „გერმანიის ბურჟუაზიის დასავლეთის ორიენტაცია მიმართულია საბჭოთა კავშირის წინააღმდეგ და ხალხთა ლევა კაცობრიობას უმზავებს ახალ იმეებს“.

ეს სრულიად ახალი მხარეა. დღემდე ხალხთა ლევა ს.დ. მიზანდ მიხი პაკვისტური პოლიტიკის მთავარ იარაღად. დღეს კი მოკ. ადლერი სწერს: „ხალხთა ლევა რომ გახდეს დემოკრატიული, ამისთვის საჭიროა, რომ უმთავრეს ქვეყნებში მარცხ პროლეტარიატმა იგდოს ხელთ პოლიტ. ძალა-უფლება და ეს პროლეტარიატი იყოს იმავე დროს კლასიურ-რევოლუციონურ იდეოლოგიის მატარებელი.“ „სანამ სახელმწიფოს კლასური ხასიათი აქვს ის ვარკომება არაფერს არ სკვლის, რომ ერთა ლეგაში ოპოზიციონურ პარტიებს და თვით სოც. დემოკრატისა სადღეგატო მარცხებს აძლევდნ“ „სანამ კაპიტალისტური სისტემა პაკვიზმის, მისი სახელმწიფო ყოველთვის არის მატარებელი ეკონომიურ იმპერიალიზმისა, რომელიც აუცილებელი დაკავშირებულია იმბრიანსა.“ აქედან მშას აღდრის შემდეგი დასკვნა გაიყავეს

„უნდა ს.-დ. თავი დაანებოს „პაციფისტურ“ პოლიტიკას, და ერთა ლიგაზე იმედების დამყარებას და ემხროს გადამწყვეტ ბრძოლისთვის ბურჟუაზიის წინააღმდეგ რევოლუცი. პროლეტარიატის დიქტატურის საშუალებით“.

ასეთია ის ახალი გადატეხა, რომელსაც ადვლით აქვს გერმ. მემარტენე სოციალ-დემოკრატიის მეთაურებში. ეს უკვე აღიარება მე-3-ე ინტერნაციონალის ძირითადი აზრების თანამედროვე იმპერიალიზმის შესახებ.

გერმანიის მუშათა მასსებში, დღითი დღე მატულობს უმჯობესობა და ძლიერდება რევოლუციონური განწყობილება. მას უკვე აღარ აკმაყოფილებს სოც.-დ. როგორც საშინაო ისე საგარეო პოლიტიკა.

ბურჟუაზია ცდილობს შეასუსტოს პროლეტარიატის რევოლუციონური მოძრაობა. ის წინააღმდეგობას აძლევს ს.-დ. და პროფესიონალურ კავშირებს შევიდეს მასთან კოალიციაში და სკილიობს განანტაციკოს კლასთა სო-

ლიდარობის იდეა. მაგრამ მას არ მოეპოვება იმდენი მატერიალური საშუალებანი, რომ მიაღწიოს თავის მიზანს. კლასთა ბრძოლა გერმანიაში დღეულობს უფრო და უფრო მწვეფე ხასიათს. რაციონალიზაცია მას უფრო აძლიერებს, ს.-დ. პარტიის პოლიტიკური გაკოტრება დღის ცხადება. მუშათა კლასი დარწმუნდა, რომ ინტერნაც. ბურჟ. მას უშეადგებს ახალ ჩაჯვრებას და ახალ იმებს.

ამრიგად სამი მოვლენა დამახასიათებელი დღევანდელ გერმანიაში. 1) რაციონალიზაცია ეკონომიურ დარგში; 2) გერმანიის ბურჟუაზიის ევოლუცია და 3) მუშათა მასების რადიკალურად რევოლუციონური განწყობილება. ეს ვარსებობა კიდევ უფრო გააძლიერებს გერმანიის პროლეტარიატის დაახლოვებას საბჭოთა კავშირისადმი, სერთო მტრის—იმპერიალიზმის წინააღმდეგ ბრძოლაში.

ერმოკრები თალკვაძე.

რკინისგზებების ცხოვრებიდან

რკინის გზა სახელმწიფოს უმთავრესი ძარბოა, მისი ბარომეტრია. ის სახელმწიფო, რომელსაც არ უფარავ რკინის გზა—ტრანსპორტ—სუსტია როგორც ეკონომიურ რად, ისე პოლიტიკურადც. ამიტომია, რომ სახელმწიფოები არ იშურებენ არავითარ ხარჯს რკინის გზების ქსელის გასაფართოებლად და მის მოსაწყობად. მიუხედავად იმისა, რომ რკინის გზები უმეტეს შემთხვევაში, იძლევიან ზარალი, სახელმწიფო მაინც იძულებულია მათზე ხარჯებს ის ახორციელოს. ასეა ყველაზე და ასეა კერძოთ აზიერ-კავკასიის რკინის გზებზეც.

მიუხედავად ამისა ცენტრი არ იშურებს ხარჯებს და დღითი დღე უმჯობესდება რკინის გზის საქმეში, უმჯობესდება რკინისგზებთა მატერიალური მდგომარეობაც.

მატრუ საქართველი, მატრუ აზურბაიჯანი ანუ სომხეთი თავის დღეში ვერ შესაძლებდნ იმ ხარჯების დაფარებას, რაც დღეს ჩვენს გზებს სჭირდება. ძველი, მოვალე ტექნოლოგი ფილოს ხიდის აღდგას აზნდა მშენებრივი გრანდიოზული ხიდი; გაეკეთა შორიანის ხიდი. კვლდება დიდი ხიდი მტკვარზე ეკლასთან და რიონზე სამტრედიასაჯვანგზის შუა. შედარებით პატარა ხიდები ხომ აუარება გაკეთდა და დღესაც კეთდება.

ყველა ამას უნდავეთ თეთული მილიონები; კეთდება ახალი გზები, ახალი მტკვრები, შავი ზღვის სანაპირო გზის შენება ჩქაროს ტემპით სწრაფობებს და ჩქარა სამკურნელო—აუზანთო შეუერთდება ამიერ-კავკასიის რკინის გზას.

განზრახულია მოძრაობის ელექტრონიზაცია გადასვლა, ელექტრების რკინის გზის ელექტროფიკაცია. ზაგესი იძლევა ამის საშუალებას.

მომავალი გვიჭადის რკინის გზების აყვავებას. ხოლო ყველა ამისათვის საჭიროა რკინისგზელ ამხანაგებისაგან მტრე ენერგია, მეტი უფრება. რკინისგზებთა მატერიალური მდგომარეობის გაუმჯობესება უტუყარი სინამდვილეა. ამას ვერაინ ვერ ჰყოფს უარს, თუმცა ბევრი შეუენებელი ამხანაგი წამ და უწყში წუწუნებს, ჩივის და ჯამაგირის მომატებას თხოულობს. ასეთებს ავიწყდებათ, რომ ჯამაგირის მომატება დამოკიდებულია წარმოების აყვავება-განვითარებასთან. მა რაზედ მებატრონიე, რომელი საზოგადოება შეინახავს ისეთ ქაჩიანა-ფაბრიკას, რომელიც იძლევა ზარალს. და თუ, მიუხედავად დღევითისა უმჯობესდება რკინისგზებების მდგომარეობა, უმჯობესდება რკინის გზის ენსიონერთა მატერიალური მდგომარეობა,—ეს ყველა ხდება იმტომ, რომ მუშერი სა-

ხელმწიფოში ყველაზე მეტი ყურადღება ექცევა თვით მუშების მდგომარეობის გაუმჯობესების საქმეს. ეს ასეა და ასეც იქნება მომავალშიც. მაგრამ ამ ვარსებობამ ერთ წუთსაც არ უნდა დაგვიწყოს, თუ რა როლი გვაწევს თვით რკინისგზებებს დღეს, რას გვაკისრებს დღევანდელი მდგომარეობა.

რომ რკინის გზა მართლაც გახდეს მთავარ ძარბოვად სახელმწიფოსათვის, ამისათვის საჭიროა თვით რკინისგზებები ვითრი საუკეთესო. შეუენებელი და ენერგიული მუშაკები. ამ მხრივ კი ვერაი სულ ყველაფერი რიგზე. სამწუხაროთ რკინისგზებში მოლიანთ ვერ ვიტყვი, რომ ვამართლებდით იმ მოთხოვნებს, რასაც ჩვენგან თხოულობს ღრი და გვერემება. ვერ ვიტყვი, რომ ყველა ჩვენგანი იყოთ თავის ალგას და ცდილობს გაამართლოს მისზე დაკისრებული მოვალეობანი. მოვალეობანი-კი დღეს მეტად დიდი და რთულია. რთულია არა მარტო პოლიტიკური მდგომარეობის გამო, არამედ იმიტო, რომ მატერიალური შეიკვალა წესი და ფორმა ჩვენი მუშობისა. დიდა და მსაფერი რთულმავლებს ამუშავება, გრძელ და მძიმე მატარებლებს წყაან-წყაანება თხოულობენ მეტად სერიოზულ და დაფიქრებულ მუშაობა-შრომას, რომ მიზანშეწონილი და სწორად ავასრულოთ ჩვენი მოვალეობანი.

ერთი უბრალო, პატარა შეცდომა იწყებს დიდ უბედურებას და ზარალს. ერთი-ორი ქუჩა დღვის დაღვევას ხშირად დიდი უბედურება მოსდევს. ასეთია რკინის გზის მუშაობის თავისებურება. ასეთია რკინის გზის პირობები. რკინის გზის მუშაობა თხოულობს გასაკეთებულ ყურადღებას და მუყაითობას ყველა რკინისგზებისაგან, უპირაგს მას დიდი, თუ პატარა ალავი.

ერთის მუშაობა დამოკიდებულია მეორეზე. ერთის დანაშაული ვრცელდება მეორეზე. ერთის დაუდევრობა აბრკოლებს და ზიანს აყენებს მთელ გზას, მთელ სახელმწიფოს. ასეთ პირობებში, ასეთ ერთი მეორეზე დამოკიდებულების დროს ყველა რკინისგზებებს გვაძობებს მეტრი სიფხიზე, მეტი ენერგიით სამქმე მიღება, მეტა დაფიქრება, რათა ბარანალოთ შევასრულოთ ჩვენ დაკისრებული მოვალეობანი. შემდეგ წერილობში ჩვენი ვეცდებით კონკრეტულად, პირდაპირ, მუშათათი ზოგ ჩვენს შეცდომა-მიწვევებზე; უპირატესობა-ნაკლებობებზე და იმედე გვაქვს ასეთი საუბარი არ ჩაიღვოს უსარგებლოთ ამხანაგ რკინისგზელებისათვის.

ძველი მენაქაძე.

საქმიანობის ისტორიის ნაზიწიკი

ყოველ ეპოქას ახასიათებს განსაზღვრული მსოფლ-
მშენებლობა. ის, რაც ერთ პერიოდში პროგრესული არის
მეორე პერიოდისათვის რეაქციონერი ხდება.

ცხოვრება ვაჟმშენებელი წინმსწავლობა არის ხალ-
ხის საზოგადოებრივი ცხოვრება არ წარმოადგენს გაყი-
ნულ მდგომარეობას, იგი ცვალებადებს გაიქცენ და
თანდათან მიეჭანება სოციალისტურ წყობილებას.

დღეს საბჭოეთ-სსსრ-ის ბოლოში არის ჩაბ-
მული ორი გვიანდელი ძალა, მსოფლიო პროლეტარიატი
და ბურჟუაზია. პროლეტარიატს უნდა ბურჟუაზიული
წყობილების მოსპობა და კომუნისმის დამყარება, ბურ-
ჟუაზიის მიზანია მუშების დაჩაგრვა და თავის ბატონობის
გამტკიცება.

სოციალიზმი ძალით არ შეიძლება ცხოვრებას თავ-
ზე მოახვიო, ის ბუნების აუცილებელი კანონებიდან გა-
მომდინარეობს. მისი შეტრიალება არავითარ ძალას არ და-
სურს. თუ გვურთ სოციალიზმს შეაჩეროთ, ამისათვის სა-
ჭიროა მოკლეთ მეცნიერება, შეაჩეროთ ტექნიკის განვი-
თარება და შევი სტადარა ვადაფაროთ თანამედროვე კულ-
ტურულ ცხოვრებას.

ეს ძალუმა ამ შესაძლებლობას ხორცი შეასხს? არა-
ვის.
მარქსი და ენგელსი ამბობდნენ, რომ მუშებს კაპიტა-
ლისმის ხანაში სამშობლო არა აქვით. ეს მართალია. მუ-
შათა კლასს არა აქვს სამშობლო იქ სადაც ის გადატყე-
ვულია ბურჟუაზიის ბრძა იარაღად და მთიერ ზედმეტ
ღირებულებით შექმნილ სიმდიდრეს ერთი მუქა კაპიტა-
ლისტები ისაკუთრებენ. სამშობლო მუშებს ექნებათ მაშინ,
როდესაც მას გაანთავისუფლებენ ბურჟუაზიის ბატონო-
ბისაგან. თებერვლის ვლადარობამ საჭიროებო მშრო-

მელთა კერად აქცია. მშრომელთა სამშობლოდ გახდა. ეს-
ლა საქართველო მეტოქე და გლეხების სამშობლოა. მხო-
ლოდ დღეს არის ნამდვილი მუშათა და გლეხთა დამოუკი-
დებლობა. ათასობის ეს არ ყოფილა და აიცი იქნებოდა
თებერვლის ვლადარობა, რომ არ ყოფილიყო...

დღევანდელ რევოლუციურში არა სხანს ერთეულ
სახვებში, ის ინტერნაციონალიზმი, მასში მთელი კაცო-
ბრიობა არის ჩაბმული. თანამედროვე საერთაშორისო სა-
ნამდვილო გემიტაცებს, რომ ერთეული პოლიტიკის სა-
კითხი ერთ სტრუქტურალურ სახვებში სცილდება და
ეს საკითხი რევოლუციონერ პროლეტარიატის საკითხად
უნდა გახდეს.

ქართველი ინტელიგენციის ერთი ნაწილი მუდამ ებრ-
ძიდა და დღესაც ებრძვის ინტერნაციონალურ მოძღვრე-
ბას. ეს ნაწილი ინტელიგენციისა იყო და არის მუშაობე-
ბული თავის დღეობებზე მისიაში უწინამძღვროს თავის ერს
და ქართველი ხალხის ბეს უფრო წარსულში ეძებს, ვიდრე
მომავალში. დადა დრო ამ თვალთახრისს უსუფიქნი-
სა. ისტორიულმა აუცილებლობამ ქართველი ერის უწინამ-
ძღვლობა საჭიროა ხელისუფლების ნაბარა. ასეთია ის-
ტორიის ნებისყოფა. ამ გზას უნდა გაყვეს ყოველი პარტო-
სანი მოქალაქე. ვისაც უყვოს საქართველო, ვისაც სჯერა
მისი მომავალი და როგორც კირში, ისე ხლბინში ვეცდნენ
ამოუღდეს ალიბინების გზაზე დამდგარ მშრომელ სა-
ქართველოსა.

საბჭოთა საქართველო განაგრძობს თავის გზას და საი-
მედობოს გაუა. ინიც მას ამ მსვლელობაში ხელს შეუშ-
ლის, ის მისი მტერია.

სოლომონ მესტიაშვილი.

მეტი გაგებლობა

ოქტომბრის დღი რევოლუციის ერთ-ერთ შედე-
გათ უნდა ჩაითვალოს მშრომელ მასის პოლიტიკური
აქტიურობის ზრდა, რაც შეუტრებელ ტექნიკით ვითარდება.

ზეღეჭტია ლაპარაკი იმაზე, თუ რამდენით ეს ზრდა
დაკავშირებულია ჩვენ სახელმწიფო, სამეურნეო და პო-
ლიტიკურ განვითარებასთან. საბჭოთა საზოგადოებრი-
ვობა, კოლექტიური აზროვნება, ეპარების თვითმოქმე-
დობა—თი ის მთავარი ღონუნგები, რომლის ვარშემო
კომუნისტური პარტია და ჩვენი ხელისუფლება ახდენენ
მშრომელ კლასების საზოგადოებრივი აზრის მობილიზა-
ციას მრავალ და მრავალ პრაქტიკულ ხასიათის საკით-
ხების გადასაჭრელად და ყოველდღიურ ცაოებების პი-
რობების ვსაუზმოსებლად. თავის თავად იგულისხმება,
რომ ხელისუფლების ცდა, მიპართული ამ მხრით, გამო-
იყვას ნაყოფს იმ პირობებში, თუ ყოველი მოსამსახურე,
ყვეელი მუშა შეიგნებს, რომ თვითმოქმედებით ის ხელს

უწყობს საერთო კეთილდღობას, რაც ის წარმოადგენს
ერთ რგულს საერთო ვაჟებებისა, ერთ ავურს იმ დღე-
შენობაში, რომელსაც სოციალიზმი ეწოდება.

ამიტომ თვითველი ჩვენგანი ვალდებულია, ყველა-
ფერი ის, რაც ხელს უშლის ჩვენს დღევანდელ ამოშე-
ნეალობას, საჯაროდ და ყველას ვასაგონოდ ამხილოთ,
არ შეუშინდეს არავითარ შევ ძალეებს, რომლებიც ხელს
უზოაკვენ მას. ჩვენში ჯერ კიდევ ბევრ აწყულ ნაშ-
თებსა აქვს აფლო.

კიდევ შობილება ბევრი დრო დაგვეკორდეს, სანამ
ეს ნაშთები საესებით ვაჭრებთან. მგვრამ მანამდე კი არც
ერთმა ჩვენგანმა გული არ უნდა აიკრუოს ბრძოლაზე იმ
ბევრ არანორმალურ მოვლენების წინააღმდეგ, რომელსაც
სამუშაობად, კიდევ უბედობთ ჩვენს სინამდვილეში.

გ. პოპუა.

მ კ ი თ ხ ვ ე ლ ის გ ა ე მ ა ს ი ლ ი

ამ ერთი თვის განმავლობაში ვაზით „ახალი გზა“-ს
ფურცლებზე სისტემატიურად იბეჭდებოდა და იბეჭდება
წერილობით მის შესახებ, რომ საზოგადოებრივი ჩვენი
შეღის შემტრეკიარნი“ ემხალდნენ ახალი ავანტიურისა-
რების რომელიმაც უნდა ჩაითრიონ ქართველი ერთ, ამაზე
დღეობა ვაზ. ბუხარინმა, რომელიც წარმოადგენს დი-
დად პასუხისმგებელ პირობებსა მთელს საბჭოთა კავ-
შირში ამასვე ბეჭდვენ სხვა ვაზთებშიც. ამა-
შენ ლაპარაკებენ კრებებზე და ქრიაზივც. აშკა-
ჩა, ამ შოთქმა-მოთქმისათვის საჭიროა და უტყველო სა-

ბუთები მოიხატა, თორემ ამ განვას ადგილი არ ექნებო-
და სურნო.

მგვრამ ვერ დაგვეტრებია ის, რომ კიდევ შესაძლე-
ველი იყოს განვიკობება იმ უმჯავესო და ვერავლი ავან-
ტიურისა, რომელსაც უნდა წინააღმდეგობა ზარალი მიუყენა
ქართველ ერს!

ვერ დაგვეკრებია ის, რომ შესაძლებელი იყოს უშმა-
გალითი ავანტიურის განმკორება.

დღეს ყველასათვის ცხადია, რომ საქართველო წარ-
მოადგენს ჩინოკალიბებულ დამოუკიდებელ სახელმწიფოს

რომ მისი სუვერენული უფლებები საესებო და ცუდლი საბჭოთა კონსტიტუციით, რომ მკვიდრი საფუძველია ჩაყრილი ეროვნული კულტურისა და პოლიტიკურ-ეკონომიური სრული განვითარებისათვის, რომ იგი შედის საბჭოთა ცემშირში როგორც სრულუფლებიანი წევრი!

მაშ რაშია საქმე? რითვისა და ვისთვის არის საქორი ახალი ავანტიურა, ახალი სისხლის დანთხვა, რომელიც უქდის საქართველოს სრულს დღეებს?

ღიას, კარგად გვეხსის, რომ ეს ესაქორება რამიშვილსა და მის დამკაშებს, რომელნიც დღეი ხანი ჩამოშორდენ საქართველოს და დღე და დღე ოცნებობენ თავისი საკუთარი ძალაუფლების აღდგენაზე!

დღე იმით, რამდენიც სურთ, იმდენი იოცნებონ ცხრა მთას იქით და იარეულ დიდებაზე, საქართველოს და მის ერს თავი გაანებონ. იაროს ჩვენმა ქვეყანამ არჩეული გზით მძუყრევილ მომავლისაკენ მედგრად და შეუხერხლოვ.

ქართველ ინტელიგენციას დღეს მართებს გვერდში ამოუდგეს ქართველ მუშებსა და გლეხებს და მათთან ერ-

თად მიიღონ მოწაწილობა ახალი საქართველოს აღმშენებლობის საქმეში. ასევე უნდა მოიქცეს საქართველოს ყარდელი უმაღლესი წოდებაც. გივი უნდა იყოს ის, ვინც ოცნებებს წოდებრივი პრივილეგიების აღდგენაზე, რეველიოუკიამ მოგვხოცა სუტუქოების განმავლობაში მოდღობის ჩიქვი წარსულში პრივილეგიებით აღჭურვილ წოდების შეილება. ჩვენ მხოლოდ მაღლობა უნდა უთხრაბთ ჩველიუციას, რომელმაც თავიდან აგვიცილა ასეთი ისტორიული სირცხვიელი, აგვავადამინა და პატიოსან მშრომელ ხალხთან გაგვასურა. ჩვენ უნდა შევიგნოთ, ჩვენ უნდა დავფასოთ ხენვი ასეთი ბედნიერება და ფრიბოლად უნდა ვიდგეთ საბჭოთა საქართველოს სადარაჯოზე. ნურაიის მიესკციმთ ნებას, რომ ქართველი ხალხი გახადონ ახალი ავანტიურის კრხათი. თამამთ ვუთხრაბთ ჩვენნი ქვეყნის არამკითხვ პიოსიუფლებს: მოგვშორდით! ჩვენ იარაღით ხელში შევებრძობებით ახალი იმით, ვინც ვახებას ქართველი ხალხის ავანტიურაში ჩაირეგს.

ივან ნაჩაძე.

ჩემი სიშვარსი

(12 მარტისათვის)

გიშ, რა მშვენიერი არის

დღეებდელი დილა,
 შრეს სხივები აუქორხავს,
 ტურფად ვადაშლილა,
 გვეყნის მტერი და ირგულნი
 ოღლად დარჩენილა,
 რეველიუციის აღმას
 ცაში აწვედნილია!

ვადახედეთ, როგორ ხარობს
 მუშათა უბანი,
 როგორ ზეიშ მისკციამა—
 ოფლში განაბანი,
 ვით ლხინობენ აქამდისნი
 უტყვი და მონანი,
 რეველიუციის სიმღერას
 როგორ ატკობს ბანი!

დღეს მეთვე წელი არის,
 რაც კერპთა დიდება
 ძირს ვანეროხბო და აწ ოვი
 გელარ აღდგინდება,
 რაც მოშორდა გვირგვინისანს
 თავისი დიდება,
 რაც დაარსდა ამა ქვეყნად
 მშრომელთა უფლება.

დღეს მეთვე წელი არის,
 რაც ხალხთ მფლობელობა
 გამატრინდა და დამარცხდა
 მეფის მყარბელობა,
 ხალხთა შორის ჩამოვარდა
 ყმბა და ერთობა,
 დასამარდა სამუდამოდ
 ბიროტება, მტრობა.

დღეს მშვენიერი დღე არის...
 სალამი ამ დღესას...
 გაუმარჯოს მუშათ უბანს—
 ცხოვრების შემქმნელსა,
 გაუმარჯოს ჩაქუშს, ნამვალს,
 მით გამოშვედ ხელსა...
 წრეველი გულ-უხვი სალამი
 ამ მშვენიერ დღესას...

ლ. დარჩი

საქართველოს ნახვის მოლოდინში

დღენად საქართველოში დაბრუნებულ იმეგრანტებს

სალამს გითვლი ჩემო მხარე,
 შენ კი გენაცავლე,
 სინარულს თვალთა ტრემლით
 დაგიკოცნი თვალბს.

შორის გზიდან მოვისწრაფი,
 მედგრად მოვიმღერი,
 რომ გიხილო წითელი კაბით,
 წითელ ღრუშის ქერიით.

რომ ჩემს ხმაზე შეკრთოს მტერი,
 მტერი, გულ-ცხვირი;
 აგუფუნდეს შრომის კერა,
 სკეკლეს მისი ქერი.

საყვარელო ჩემო მხარე,
 სალამს გიძღვნი შორით,
 სალამს იმღლენი პატიოვან
 კიკნით და ამშობით.

გიორგი ლეიშვილი.

შლვა რამიშვილის განხება

ავგისტოს უმჯავსო გამოსვლების შემდეგ ვაწყვი-
 ტე ყოველთა თანაგრძნობაც კი მუნეშვიტურ პარტიისად-
 ნი. ყოველგვარი არალეგალური თუ ლეგალური მუშაობა
 მიმართული საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ მიმან-
 ნია ბიროტებად, როგორც ეროვნულს, ისე სოციალის-
 ტური თვალსაზრისით. „მუშათა კომისის“ მიერ აღმუ-
 ტლი ხაზი მიმანნია საესებო სწორად და მიზანშეწონი-
 ლად. ჩემი სურვილია ერთგულად და მეყავითად ვიმე-
 შლო ეკონომიური ფრიონტზე საბჭოთა ხელისუფლების ხელ-
 მძღვენილოით.

შ. რამიშვილი.

განს. ვლადიკარ არაშვილის განხება

1925 წლიდან ვაწყვიტე ყოველგვარი კავშირი
 სოც.-დემ. პარტიასთან. არალეგალურ პარტიათა მუშაობა
 საბჭოთა ხელისუფლების წინააღმდეგ მიმანნია ჩვენი
 ხალხის დამუკველად. „მუშათა კომისის“ მუშაობა
 ფრიად სასარგებლოდ მიმანნია და ჩემის შრით მზად
 ვარ საქართველოს კულტურულ-ეკონომიურ აღმშენებლო-
 ბით მუშაობაში არ დავხოვო ჩემი ძალი და ღონე.

მანსაგლებელი ვლად. არეშიძე.

დღის ბოლო მოქმედება

ეს არ ასოს 1924 წლის აგვისტოს სისხლიანი დღეები? ჯერ კიდევ არ მოჩინებია აგვისტოს აჯანყებით გამოწვეული საქართველოს მუშათა კლასის კარგობა-იარაღები და ჩვენ გვესმის ახალი სამშლის ახალი აჯანყების გასაპროვოცაო. ვადავითებ 7 ექვმსლიარი ვაჭრე „ახალ-გზისა“, სადაც სწინ, რომ ახალი აჯანყების გეგმა უფრო ვართო მასშტაბით მზადდება თუმცა ყველაფერი გან მტკიცდება, რომ საქმიანის არ ყოფილა ის უმარავი მსხვერპლი, რაც აგვისტოს დღეებში გაილა საქართველოს მშრომელმა ხალხმა. მე ვერ ვიკვირებ ამას, წერილებს რამოდენიმეჯერ ვთავაღიერებ, რადგანაც ვერ წაო მომიდენია, რომ დღეს კიდევ არსებობს ისდმე თავზე ხელ-აღებული აკვეთი ასეთი ავანტიურისტული ზრახვებით, რომელსაც ქართველი ერის ბედი ეფხევე ეკიდოს. ხე თუ წარსტის გაცვეთილი ისე შორისაა ჩვენგან, რომ ვერ განსჯებობთ ყველა ის ბულშევიზმით შედეგები, რაც უნდა მოჰყვეს მორიგ გამოსვლებს? ნუ თუ აჯანყების შედეგებზე დაკვირვებს სადაო მოსახრების უნარიც და ერის ფიზიკურ არსებობას საფრთხეში აყენებენ.

ერის დამოუკიდებლობის იდეას ექმსახურებოთ.— ამ ვადაბატინებს უნდა მოგახსენიო, რომ საქართველო დამოუკიდებლობა იქმნება აქ, თეთი საქართველოში და არა გერმანიაში. ჩვენს დამოუკიდებლობა იქმნება აქვე კავშირ-სტრუქტურის ხელისუფლების მიერ და არა ავანტიურისტული გამოსვლების მოწყობით. ვინც მორიგ ავანტურის განმორებას გვიჩრებს, ის სპობს საქართველოს დამოუკიდებლობას, ის მტერია თეთი ქართველი ხალხის, ის დაიმსახურებს მხოლოდ სიმუღელს ქართველი ერისათ.

ამ ახალმა სამზადისმა, ქართველი ერის დაღუპვისაკენ მიმართულმა, უნდა შესწარს საქართველოს ყველა სასოციალური ძალები. ძილი უნდა დაუფრთხოს ქართველი ხალხის იმ ნაწილს, რომელიც დღესამდღე პასივობას მისცემია და გულ-ხელ დაკრფოლი შესტყვის ერის ყოფნა-არსებობის საკითხს. რუსულ ანდაზა: „მოია ხატვა ს კრიალ, ნიჩგოი ნე ზნაოუ“ დღეს უკუღებულ უნდა იქნას და ყველამ მოლიანი ფრანტიტ გაეშუროს ერის ინტერესების დაციეს სადარჯოზე.

მართალია 1921 წლიდან საქ. მუშათა კლასის უმეტესობა მენშევიკურ პარტიის გავლენა-ავტორიტეტს ემორჩილებოდა, მაგრამ, მარქსიზმის დიალექტიკურ მატერიალიზმის უცვლელი ცვალებადობის პრინციპების თანახმად, ყველაფერი დინამიურია, ე. ა. მდინარე და მოძრაობა, განვითარების ყოველი პროცესი განსაზღვრულია წინააღმდეგობებით, სადაც სწრაობის წარმოშობის და მოსახრის მუდმივი თანარობაა. ამ ერთი მდგომარეობიდან გადასვლა ხდება მის მოწინააღმდეგე მდგომარეობაში, რომლის უარყოფას ამ ორ დებულებასა სინთეზი გვა-

ძლევს... ამ სწორად ყოველგვარ საზოგადოებრივ მოვლენათა ახსნის დროს ამ სწორი გასაღებით უნდა ვისარგებლოთ, რომელსაც წარმოადგენს მარქსიზმის დიალექტიკური მეთოდი. ის ჩვენ გვეუბნება, რომ საქართველოს მუშათა კლასი შეცვლილ იბექტიურ სინამდვილის ზეგავლენით ფსოქოლოგიურთა გამოიცვალა 1921 წლის შემდეგ, ის საესებით შეეცვლა შეცვლილ პირობებს და ამიტომ მენშევიკური იდეოლოგია შესცვლია ბოლშევიკურ-მარქსისტული იდეოლოგიით. რასაკვირველია, ეს პროცესი არ მომზადრა ერთის დაკრით, არამედ მუშავდებოდა 6 წლის განმავლობაში: მუშათა კლასი თავის პროლეტარულ კლასიურ ბუნებით უფვათ დაჯილდოვებულია თეთრი დაკვირვება და კრიტიკის უნარით; ის თვალყურს ადევნებდა ხელისუფლების სამუქრნაო, სამრეწველო, საფინანსო და ეკონომიკურ პოლიტიკას, რომელიც მიმართული იყო საქართველოს რესპუბლიკის გამძვრცევა-გამარტობასკენ. 6 წლის მიღებებმა სამრეწველო და კულტურული ეკონომიკურ ფრინტზე წაილაო დაანახა საქართველოს მუშათა კლასს, რომ საშუათა ხელისუფლებას არის ითვალერით ფორმა სახელმწიფო წყობილებისა, სადაც მუშათა და ოარიბ გლუზია ინტერესები საესებით დაკული და უზრუნველყოფილია.

დროა ბოლო მოიღოს საქართველოს მუშათა და გლუზია სტეულზე წარმოებულ ექსპრიმენტებს, რადგანაც ვაგვილი ცდების ნაყოფი ვერად უშედეგო და ორგანიზმის მომუშაველ-მომშაველი გამოვლია.

დროა ბოლო მოიღოს შავი ზღვის გაღმა ცქერას, ევროპის ორიენტაცია უარყვებს ჩვენმა წინააღმდეგე კოცხოვრების აუცილებელმა პირობებმა რომ პირი აბრულებს დღის რუსეთის ორიენტაციასკენ. თუ თეთმწყობლობის ბრეს რუსეთის ორიენტაციის ვიყავით მაშინდელი „რ. ს. დ. მ. პ.“ წვერები ორითვე ფრქ-სარა მოხდა დღესკოდე საც ხელისუ-ბა თეთი პროლეტარიატის ხელში? ვერავის დაავებობ, რომ თეთიმწყობლობი რუსეთი სჯობდა უნდა შეზისა და გლუზების რუსეთს. ეს შეუძლია სჯობილდს დღეს უქმსებით დარჩენილ ნიკოლაეს ვენერლებს, რომ ლეგმაკ საუყუნოდ დაკარგეს თავისი დიდი პრივილეგიები. მაგრამ ასე ფერია და აზროვნება სირცხვილია არა თუ სოციალისტებისთვის, თეთი უბრალო ობიერალისთვისაც კი.

მეტი გონიერება, მეტი სიფრთხილე საქართველოს დამოუკიდებლობის სადარჯოზე! ფრობოლად და დამოუკიდებლობის დასაცველად, რომელსაც ჰქმნიან არა ვეროპაში ვახიზნული ჩვენე აზნანავლები, არამედ კომუნისტური ხელისუფლებმა!

ვლასი ზამალაძე.

იღას სიბღერა

(ტ ს კ ი ზ ი)

სტონი ვიყვიეთ თითაზმა: ნინო, თამარო, მარო, დათიკო და მე. ლაპარაკი ჩამოვარდა ქალბებზე.

— აი, თქვენ ამბობთ, — მიმუქრება ნინო დათიკოს, — ახალი ქვეყანა შენდება, ქალმა მონაწილობა უნდა მიიღოს ახალი ქვეყნის შექმნაში, მაგრამ მითხარით, როგორ? მაგალითად, მე რა ვქნაო?

— სურვილი იყოს და ვასაკეთებოდ ბევრია, — უპასუხა დათიკო. — აი, მე ერთ ამბავს გეტყვით სამოქალაქო ომშიდან. ნახავთ, თუ რა შეუძლია ქალს.

ჩვენ სწინად ვიქციეთ. ვიციკობით, დათიკოს ბევრი უნახავს, ბევრი ვადაბია თავს. რუსეთის სამოქალაქო ომის ბოწყირლე იყო და მისი ნაამბობი ყოველთვის საინტერესოს აქო.

და დათიკომ გვამაზობა:

ჩვენ მხოლოდ მისი სახელი ვიკიდობთ — იდა.

უნინ მსომიერალია ყოფილა პროინციული დამაზი. როცა თეთრებმა მისი სამშობლო ქალაქი ბილეს, ებრაელები დაბარბიეს, აწვიკობეს. მდიდარი ებრაელებმა თავიანთი თავი დიდადმო ოქროთი გამოისიყლეს, ღარიბებს ოქრო არ ჰქმნიდათ და ისინი ამოხუჯეს. ეს მოხდა სულ ერთი დღის განმავლობაში. რუსეთის მხსნელი — არმიის რუსეთის სხნას დაპყრობლ ქალაქებში ებრაელების აწიოკებით იწვეება და შემდეგ რუსტრობებში სიმღერითა და ქვიფით თაყვანდა. ორო-სამი დიდ გრძობდებოდა ასეთი ქვიფი, შემდეგ ეს თეთრი არმიი უნ მოიწვედა. ებრაელების დარბევასა და რუსტრობებში ქვიფს თეთრი ოფიცრები და ხსნიდენ:

— ჩვენ ჩვენი სისხლით დავემსახურეთ პავონებო.

იღას ორი რამ უყვარდა თავის ქალაქში და მიეღო სიკოცხლემი: ბავში ნატანი და თავისი ნოტები. იმ დღეს, როდესაც თეთრებმა ქალაქი დაიღეს, იღას ნოტები დაიხს, მეგრ ხუთმა ოფიცერმა იღა გაუპატრონა და ინგუშებს გადასცეს. ნატანს ხელები შეუკრეს, დღის გაუპატრონე-ბისათვის აუტყუებინეს და შემდეგ აჩვენეს. დახეული ნოტები ქარმა წაიღო, ხოლო გაუპატრონებული იღა ქალაქიდან გაიქცა და ლამით ჩვეს რაზმში მოვიდა.

ჩვენ მას ნაამბობი არ დაუყვარებო. ის ჯაშუში გვეგინა და „დუსონინის შტამი“ *) გვეინდოდა გავგებავინა რამდამ დაშვლებით მოისმინა სიტყვიერი განაჩენი. არც ერთი ნაკეთი არ შერხებულა მის სახეზე. მხოლოდ, როცა რაზმა წუთელ-არმიელმა ხელი მოკავა გასაყვანად, იღა მოპარუნდა. ლამაზად და მკრთალ სახეზე, შავი თვალები ელავდენ, შავი ხუჭუქები თმები ისე უღამაზუნდა თავს, როგორც ის უცნაური ცეცხლი, თვალებში რომ ჰქონდა დაბთებული.

და იღამ გეთხრა:

— რეველიუციონერებმა უსამართლობა არ უნდა ჩაიდინონ.

— ჯაშუშის დასჯა სამართლიანია— ეუბასუხები ჩვენ.

მკრთალ სახეზე შავი თვალებმა ისე ეიღვინა, შემდეგ თვალები ისე ჩაქრენ, ტურხები ათრთოლდენ და ტყვემ ყრუ ხმით სთქვა:

— მე ორი რამ მიყვარდა ქვეყნად: ჩემი ნატანი და ჩემი სიმეფია. ნატანი თეთრებმა აჩეხეს, სსამიფერო სულ კი მომიკლეს. მე მიველო თქვენთან სამხეცელიდან. მე მიველო თქვენთან და ვეძებ სამართალს. იყავით დიანნი, როგორც დიანნი თქვენი საქმი.

მანინ ვიკარძენი მე ძალა სიტყვისა. მას შემდეგ მე ისე ვღაქრებ: იმ დღეს, როდესაც იდამინს დაეკარგება ძალა სიტყვისა, სჯობს ყელი გამოიჭრა მან.

და იღა დაეკრებო რაზმში. მას არ შეეძლო ბრძოლა, ამიტომ ჩვენ ის საველე ელმენს მივუჩინეთ.

II

იმ დღეს ჩვენ რკინის გზის სადგური უნდა აგველო. რკინის გზის სადგურის თეთრების ესკადრონი იცავდა. რამოდინიმეგრე მივიდით ბრძოლით სადგურამდე, მაგრამ ესკადრონი მარცხნივ წამოვიდოდა და ზურგში მოქცევას ლამობდა. ეს კი საშიში იყო, რადგან მარჯვენა დონა დაღუფრავი გვექონდა, ჩვენ მოგაწყვედდენ „კელარ წრეში“ და ამოგვეტლდენ.

ერთი დღე და ლამე დაეკარგეთ, მანაც ვერას გაგვდით. ჩვენს რაზმში ირასი წითელ-არმიელი იყო. ეს ძალა საკმარისი იქნებოდა სადგურის ასაღებად, მაგრამ ჩვენს რაზმელნი გამოუცდელი იყვენ, ბრძანების ასრულება არ იცოდენ და ძალიან ემზინდიან ცხენოსანი ჯარისა.

— აზნაფებო, — აზნობდა რაზმის მეთაური, — ქვეითა ჯარი ცხენოსანზე ყოფილთვის ძლიერია. ცხენოსანი ჯარი კი იმით არის ძლიერი, რომ შიშს გავსს ქვეითა ჯარსა. ქვეითა ჯარმა უნდა მოუშვას ცხენოსანი ჯარი სამს ნაბიჯზე და შემდეგ ცხენებს მკერდში ესროლოს. ერთი—ორი ცხენის წაქცევა საკმარისია მტრის რიგების შეჩრყვისათვის. ამით უნდა ვისარგებლოთ და დავამარცხოთ.

წითელ-არმიელნი იღვენ, უსმენდენ მეთაურს მაგრამ ბრძოლის დროს როგორც კი გამაჩნდებოდა თეთრების ცხენოსანი რაზმი, ვერ იტანდენ ცხენებს ჰიბენისა, ღრკენობოდენ და იბნეოდენ. თეთრებში ბრძოლაში დაგვიშლი ოფიცერნი იყვენ, ჩვენი რაზმი კი სულ შეშუშისაბან შესდგებოდა და არ გვექონდა საომარი გამოცდილება.

იმ დღეს, დილით, როდესაც საველე ელმენსმა

ზმული დაიწყო, იღა მივარდა ელმენს და წამოიძახა: — მეთაურს სთხოვებ.

როდესაც მეთაურმა ელმენს დასლო, გამოავიცხადა: — ბრძანებაა დაუყოვნებლივ ავიღოთ სადგური.

მოვეშვაღეთ. მეთაურმა ჩამოირია რაზმის რიგები და ცივი, ულმობოლი ხმით ბრძანა:

— ან ყველანი აქ დაწვეებით, ან იმ სადგურს ავიღებთ.

და შემდეგ მზიარული ხმით დაუმატა:

— ლდეს ყველანი იმ სადგურზე გაბატონების სადილზე. უცხად რაზმის რიგებში სიცილმა ჩამოირინა და შეირხა ლოცვად დამდგარი თავიდა აუყრილა ესა, თითქოს იგრძინო ყანამ, თუ რისთვის იბრძოდა უნ მოკნარი რაზმი.

წაივლიდა სადგურისაკენ. მტრის ესკადრონი შემვიდრობებულად გამოემართა ჩვენსკენ: ეტყობოდა, არ ემზნოდა.

— ახლოს მოუშვით, აზნაფებო, მეგრ ესროლეთ! — ბრძანა მეთაურმა.

მივდივით. ჩამოწვა სიჩუძე. გენდა ბევრი ჰავერი ვისუფთქით, ხოლო პრის ძლიეს ვაღებთ. რაღაცა დავაწვა მეკრლზე და გვიშლიდა სუნთქვას.

ჩვენ მტრის ცხენოსანი რაზმი მარცხნივ წავიდა და ჩვენ დაინახეთ, რომ ჩვენსკენ ქვეითა რაზმი მოდიოდა დინჯად, მწყობრად.

ეს მოგტყუვდით! მეტი ყოფილა მტრის ძალა, ვინემ აზნაფებო.

მივდივით ერთმანეთისაკენ. ვილაცხად ვერ მოითმინა, გაეკარა თოფი.

ატლდა უთავბოლო თოფის სროლა.

მოსულზე, აზნაფებო! დავიკრებო მარცხნივ მუსლზე. ბევრი ჩვენგანი დაინბა.—ხეზე დარჩა, ზოგმაც აქეთ-აქით ბრძოლი დაიწყო.

მტრის ცხენოსანი რაზმი კი შეშუპვრად მოემართება. ვიკარძენი: ცუდათ იყო ჩვენი საქმი. დღეა ვაღამ-წყვეტი წუთი.

უცერად რაღაცა გაუტებარი და უცნაური მოემგმა. ვილაც მღეროდა.

იღა მღეროდა. ის დაწინაურდა. ნელე ნაბიჯით მიდიოდა მტრისაკენ და მღეროდა.

ქარი უჩხვდა ვაკელ ხუჭუქ თმებსა, მარცხენა ხელი ზეით ჰქონდა აწეული და მადალი, ძლიერი ხმით მღეროდა.

შეჩერდა მტერი. შეჯგუფდა ჩვენი რაზმი და დაეწყო არეული რიგები. ჰავრში კი უცნაური სიმღერა სჩქდა და გვეწყვედა წინ.

რას მღეროდა იღა? არ ვციოთ, მხოლოდ ვიკარძენი ყველამ, რომ ის თავისი სიმღერით გვიწყვედა ბრძოლისაკენ. ვიკარძენი ყველამ, რომ იღა იბრძოდა და საქირთა იყო ბრძოლა და გამარჯვება.

ჩვენ ემბრობდით იარაღით. ის იბრძოდა სიმღერით; ეს იყო მისი იარაღი. მისი სიმღერის ყოველი ბგერა ხედებოდა გულს, სწუდებოდა სულს, აკავებდა ნებას და გვამხებდა.

და მთის მწვერვალოდან მოხეთქილი ზეგავით მოსწყდა ჩვენი რაზმი ადგილს, მოსწყდა და ცვეთა მტერსა. მტერი შედრჯა და ზურგი იბრუნა.

იმ დღეს ჩვენ განთავისუფლებულ სადგურზე ვისალოეთ.

ვისალოდით, მაგრამ ბევრი გამოაკლდა ჩვენი რიგებს. არ იყო აღეს. მან იმღერა თავისი უცნასისეული სიმღერა. მოკდა იღა, ხოლო მისი სიმღერა დაჩინებოდა გულებში სამუდამოდ დარჩა.

უყვადი სიმღერა. ლამაზი სიმღერა. იღას სიმღერა. უყვადი სიმღერა.

რაილიან ქობია.

*) ისე ვებრძობით სიყვდილით დასჯას ფრანტზე წითლები.

პროფ. ს. შიშვიტის სმონას

გარდაიცვალა სახელმწიფოს უნივერსიტეტის დამსახურებული პროფესორი სიმ. გოგიტიძე; განსვენებული მეტად მზნე და ნიჭიერი მოღვაწე იყო შეიქმნილი დარგში. 1920 წლამდე ოლდის უნივერსიტეტში განაგებდა კლინიკებს; მაგრამ განსვენებული წინაჲ თავის სამშობლოსენ მისწრაფიდა, და აი აუსრულდა ნატურა: 1921 წელს ის არჩეულ იქნა ჩვენი უნივერსიტეტის ბავშია სნულუბის კათედრის პროფესორათ; განსვენებული სამშობლოში გიორკეცებული ერ ჩრითი შეუდგა მუშაობას, ის დიდ ძალას წარმოადგენდა ჩვენი ნორჩი უნივერსიტეტისთვის და იმ თავითვე დამსახურა სიყვარული და უღრმისი პატივისცემა; თავისი ობიექტივობით, დიდი კულტურით, დისციპლინით ერთობაი ქველმოხილური სული შეიტანა ჩვენს უნივერსიტეტში. 30 წლის მანძილზე მას ჯეროვან სიმალღებე გვირა მენეჯერების დროშა და სკიდილამდე არ უღალატია მისთვის; ს. გოგიტიძის მეცნიერული მოღვაწეობა ცნობილია არა მარტო ჩვენში, არაჲდ საზღვარ-გარეთიც; მისი ანა ერთი და ორი გამოკვლევანი და მეცნიერული ნაშრომბა მოთაყებელი რუსეთისა და გერმანულ სპეციალურ გამოკვებში.

მაგრამ მარტო კადემიურ მუშაობით არ კმაყოფილდებოდა განსვენებული; ის მწველია აგრეთვე ფართო საზოგადოებრივ მუშაობას; ითვლებოდა მეცნიერულ ორგანიზაციების აქტიურ წევრად და ხელმძღვანელათ.

ქეშარიტად დიდა დანაკლისი ჩვენი მეცნიერებისათვის; არ ვიციტი ორდის იქნება ეს ნაკლი შედგებული... დაკარგულ იქნა 8 მარტს ნიკოლოზის სასაულოაზე; დაკარგულას დაესწრო ათარებელი, ზევა ხილბი, რითაც უკანასკნელად კიდევ დადასტურდა განსვენებულისადმი ღრმა პატივისცემა და სიყვარული.

გ. შა—ნი.

შერიღები პროკონსცილანს

ქიათურის საბინრო ამხანაგობა და ბინის კრიზისი

წელი წარმოსადგენია ისეთი პატარა ქალაქი ჩვენს რესპუბლიკაში, რომეცოდ ისეთ გაჭირებულ მდგომარეობაში იყოს ბინების მხრივ, როგორც ქიათურია. ომამდე, აქ ტრიალებდა ათი ათასამდე მუშა და მოსახლსურეები და რა გასაკვირველია, რომ ბინების კრიზისი უარესს წერტილამდე იყოს მისული.

მეჩვეულები მუშების საცხოვრებელ ბინებს სრულბით არ აგებდნენ და ჩამოსული მუშა-მოსახლსურეები იძულებული იყენენ მეტის-მეტად ძვირად ექირავებიათ ბინებს.

სახლის მეპატრონეები, მხოლოდ რაც შეიძლებოდა მტრი ფული ავილით და ხვიარანი ბინის აშენებას კი არ ცდილობდნენ. აშენებდენ დაბალს სახლებს ტალახისაგან, ისეთს, რომლებიც სამი-ათობი წელსწინ თუ გალენდნენ. ომის დაწყების შემდეგ სახლების მშენებლობა სრულდებოდა მწყვედა. ძველი შენობები სრულად დაინგრა.

ომის შემდეგ რაც მუშაობა დაიწყო და ქიათურა მუშა-მოსახლსურეებით გვიფსო, ბინის საკითხიც ერთობ მწყვეტად წამოვირა.

პრობინის კონცესიამ ხალხი ცოტათი დაიომედა: ფიქრობდნენ, რომ ააგებს მუშებისათვის ბინებსო. მაგრამ ეს იმედი არ გაუმართლდა. თვით კონცესიონერების მოსამსახურებებისათვის გამოყენებული იქნა ძველი შენობები.

მათი იჯარით აიღეს ძველი დანგრეული შენობები, შეაკეთეს და დასალდნენ. მუშებისათვის კი მანებში აგებენ ყაზარმულ შენობებს და ისიც მხოლოდ მოსულებისათვის და არა ადგილობრივი მუშებისათვის.

ამრიგათ, ამერიკელების მოსვლით ქიათურაში საბინო კრიზისი კიდევ უფრო გამწვედა.

ამერიკელების მოლოდინში მართალია მშენებლობა-მაც იმპარა, მაგრამ ეს მშენებლობა სიღატაკი არ ხდება ბინების საქმეს. ეს ყურათ მოვაჭრეებმა დაიწყეს შექმნა აშენება თავის საცხოვრებელი ბინებით.

ყველა აშენებს იმდენს, რაც მას პირადათ ეყოფა. შეიძლება ერთი მშენებლობა უფრო განვითარებულიყო, რომ აქ კომუნალური ბანკის განყოფილება იყოს. მაგრამ, მიუხედავად მრავალჯერ აღიარულ შეუადგომლობისა, აქ იმის ვერ ვეღირებო. საბინო კრიზისი კი დღითიდევ იზრდება. ამ კრიზისთან ბრძოლის მიზნით ადგილობრივმა მუშა-მოსახლსურეებმა 1925 წლის დასასრულს დაარსეს საბინო სააღმშენებლო კოოპერაცია.

ჯერ არავის არ სჯეროდა, რომ იმის, ვინც შენობის ლიზენბულების 10 პროცენტს შეიტანდა, მას სახლს აუგებდნენ. მაგრამ, როცა კოოპერაციამ ეს დაბრება საქმით გაამართლა, მაშინ ყველამ წილობის თვალით შესება მას. 1926 წელს მან უკვე დასრულა ერთი ქვის შენობა, დაიწყო ორი სართულიანი და 4 ბინიანი შენობა, რომელსაც სულ მალე მოათავებს. შეიძინა ერთი ორი სართულიანი დასათავებელი შენობა სპეციალურად ფინსურათ მომუშავე მუშებისათვის, რომეცოდ განსახლებულია თერთმეტი ოჯახისათვის.

უნდა აღვნიშნოთ, რომ დიდ დასმარებას უწევს ამ კოოპერაციის სამაზრო აღმასკომი.

დიდი უკრადლება ექცევა მას ცენტრბანკიც; 1926 წელს შეპირებული იყვნენ ამხანაგო 'ოგის უნდა მიეცათ 15 ათასი მანეთი, მისცეს კი მხოლოდ 10,000 მანეთი. 1927 წელს ამხანაგობა ათავებს წარსულ წელში დაწყებულ შენობებს და აგებს ორი ახალ შენობას. ითიოს ოთხი ოთახით.

ამხანაგობას შეეძლო დაეძლია 45 წლიანი სესხიც ცეკო-ბანკიდან, მაგრამ მგონი ვილაცს ხვიარა პროვინციელ ამხანაგებთან საქმის დაქერა და ქიათურის უარს ეუბნებოდა, თუმცაღა ჯერ-ჯერობით საკითხი საზოგადოვდ არ არის გადაწყვეტილი. ამხ. არჩილ მიქაძე შეეგვიპირა, ქიათურა შტატანილი იქნება 64,000 მანეთთან სესხში.

საერთოდ უნდა ითქვას, რომ სესხის მხრივ პროვინციელი ამხანაგობანი ძალიან მივიწყებულნი არიან. ქიათურის მივიწყება ჩემის აზრით, არ შეიძლება ჯერ იმით, რომ სამეგრელო ქალაქი და თანამად მე-15 მარტურელითის დადგენილებისა, უნდა ექვეყნოს განსაკუთრებული ყურადღება. მეორე იმით, რომ ქიათურაში განსაკუთრებულს საბინო კრიზისს არსებობს—ამიტომ ქიათურის ამხანაგობა მოელოს როგორც რესპუბლიკისურ ფონდიდან, ისე ც-კომპანიდან 45 წლიან სესხს.

გარდა საამშენებლო ამხანაგობისა არსებობს კიდევ სიჯარო ამხანაგობა. აღმასკომმა გადასცა მას იჯარით, 10 წლის ვადით, ოთხი შენობა. ამხანაგობის აღიარება აქვს შუამდგომლობა თბილისის კომ. ბანკთან სარეზონტრო სესხის მიღების შესახებ.

ამხანაგობა შეუდგება სახლების შეკეთებას გაზაფხულიდან და აქვს განზარახვა ერთ-ერთი შენობაში მოაწყოს სასტუმრო, რადგანაც ქიათურაში სასტუმრო არ არსებობს. იმდეს არ ვთავაზობ, რომ კომუნალური ბანკი დააქარებს სესხის მიცემას.

ეს ამხანაგობა სულ ორი თვეა რაც დაარსდა და თუ სესხი იზოვა, გასაკეთებელი საქმე ბევრი იქვს.

ტარახი ახაშიძე.

სარამდამიო. კოლმეჩი